

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Info- ja teadmusjuhtimise õppekava

Peeter Mägi

**Heliloojate Kappide majamuuseumi kohalike sidusrühmade
ootused muuseumile**

Magistritöö

Juhendaja: Agnes Aljas, MA

Tartu 2016

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	7
1.1 Kaasaegse muuseumi definitsioon.....	7
1.2 Muuseumide ajalooline sissevaade ja traditsiooniline muuseum	8
1.3 Uus museoloogia ja muuseumi kaasaegsed rollid	9
1.4 Muuseum kui tähendustele avatud tõlgendaja	12
1.5 Hariduslik roll	13
1.6 Kogukonna defineerimine muuseumi kontekstis.....	15
1.7 Muuseumi siht- ja sidusrühmad	17
2. Heliloojate Kappide majamuuseumi ülevaade	19
2.1 Kappide perekond Suure-Jaanis.....	20
2.2 Muuseumi tegevuse ülevaade	21
3. Meetod ja valim	24
3.1 Uuringu meetodi tutvustus.....	24
3.2 Uuringu valim tutvustus.....	27
4. Vastused uurimisküsimustele	30
4.1 Sidusrühmade ettekujutus tänasest Kappide majamuuseumist.....	30
4.2 Sidusrühmade ootused Kappide majamuuseumile	36
4.3 Kappide majamuuseumi potentsiaal muutuda kogukonna muuseumiks	46
5. Tulemused ja diskussioon.....	53
Kokkuvõte	56
Summary.....	58
Kasutatud kirjandus	60
Lisad	65
Lisa 1. Magistritöö intervjuu kava nr 1	65
Lisa 2. Magistritöö intervjuu kava nr 2	67

Lisa 3. Kappide majamuuseumi põhikorruse plaan.....69

Kus sa kuuled laulmist, istu sinna maha, sest need, kes laulavad, ei ole halvad inimesed!

(Joosep Kapp)

SISSEJUHATUS

Magistritöö eesmärk on selgitada ühe Eesti muuseumi tähendust ja tähtsust Heliloojate Kappide Majamuuseumi (edaspidi Kappide majamuuseum) näitel. Eesti Muuseumide Infokeskuse temaatilises registris on Kappide majamuuseum isikumuuseumide nimekirjas. Eestis on 29 isikumuuseumi, kus on säilitatud, muuhulgas, tuntud riigimeeste, kirjanike, kunstnike ja heliloojate pärand (Temaatiline register, 2016). A. H. Tammsaare muuseumi direktor Maarja Vaino (2010) sedastab, et paljude isikumuuseumide suurim väärtus – originaalruumid hindamatu miljööga – on tihti peale ka suurimaks probleemiks, sest ajaloolist isikumuuseumi ei ole võimalik mujale kolida. Tegutsema peab etteantud võimaluste piirides, mis sageli võivad olla üsna kitsad (Vaino, 2010). Eestis on, võrreldes näiteks kirjanike isikumuuseumidega, vähe heliloojatele pühendatud isikumuuseumide. Üldiselt heliloojate muuseumide ei hooldata, nad on tähelepanuta ja kohalikel puudub huvi muuseumi käekäigu vastu. Kappide maja, kui suhteliselt uus ehitis, on oma olmeliselt seisukorralt kõige parem (Õunapuu, 2010).

Kappide majamuuseum asub Suure-Jaanis (vallasine linn) Viljandi maakonnas. Kappide majamuuseumi näol on tegemist ühe väikelinna muuseumiga, millel on vähe külastajaid ja mis peab paljuski toime tulema eelloetletud väljakutsete raames. Heliloojate Kappide dünastia, nende helilooming ja muud kogukondlikud ning ühiskondlikud tegevused on suurejaanilaste jaoks olulised, kohalikud on uhked Kappide üle. Kappide majamuuseum, läbi majas elanute ja läbi tänaste (muusika) ürituste, on kohalike üheks identiteedi väljundiks.

Olen ise põline suurejaanilane, olen Suure-Jaanis sündinud ja kasvanud ning pea kogu elu seal elanud. Ma ei ole Kappide majamuuseumi tihe külaline. Uurimistöö kasvas välja loengu „Mäluasutuste hariv roll ühiskonnas“ raames tehtud pedagoogilisest programmist, kus valisin oma programmi tegemise kohaks Kappide majamuuseumi ning saavutasin esimese töise kontakti muuseumiga. Minu koostatud pedagoogiline programm peaks muuseumis rakenduma käesoleval aastal.

Taaskokkupuuted panid mind mõtlema, kuidas ühe Eesti väikelinna väike isikumuuseum oma valdkonnas hakkama saab ja kas tal on võimalik püsida kestlikuna. Tihedas konkurentsisis peab kaasaegne muuseum looma, lisaks püsiekspositsioonile, lisaväärtuse uute rollide näol: näitused, haridusprogrammid, turism ja paljud muud valdkonnad, millega praktiline muuseumitöö tänapäeval muuseumi tegutsema viib (Jungblut, 2011, Gulyás, 2013, Toomet, 2010, Aimla ja

Männiste, 2012). Kaasaegne muuseumiteooria näeb muuseumi kohalikus kogukonnas olulise institutsioonina, mis säilitab ajalugu ja pärandit ning mis on kohalikule kogukonnale oluline.

Magistritöö raames tegin valiku vaadelda rolle, mida Kappide majamuuseum omab oma keskkonnas ning kellele võiks muuseum oluline olla, võttes aluseks muuseumi sidusrühmade seisukohad, mis peaksid otseselt ka muuseumi arengukäiku mõjutama. Magistritöös küsin, mida tähendab muuseum kohalikule kogukonnale, mida tähendab muuseum sidusrühmadele, kellele ja miks on muuseum oluline, millised on tema võimalused kaasaja maailmas ja kuhu muuseum võiks areneda.

Kogukondliku muuseumi teema püstitan sellepärast, et kogukondliku muuseumi mõiste on saanud tänapäeva museoloogias uue tähenduse ja Kappide majamuuseumi üheks kestlikkuse väljundiks võikski olla kogukonna muuseumi profiil. Sheila Watson (2007a) tõdeb, et kaasaegne muuseum pole enam traditsiooniline esemete koguja ja säilitaja, vaid muuseumile on lisandunud uus, sotsiaalne roll — kogukonna kõnetamine, eesmärgiks muuseumit ja kogukonda arendav dialoog (Watson, 2007a).

Sidusrühmade aspekt on oluline töös seetõttu, et nendest oleneb, milliseks kujuneb muuseumi olemus, sidusrühmad on otsustajad. Selleks, et mõista sidusrühmade ootusi, nende visiooni muuseumi tulevikust, on mõttekas esmalt kaardistada nende seisukohad reaalajas toimivale muuseumile. Sidusrühmade ootused mõtestan Victor Vroomi (1964) ootuste teooria näitel, kus autor väidab, et inimene tegutseb kindlal viisil, mis baseerub ootusel, et tegevusele järgneb teatud tulemus. Ootus ehk toimetuleku tõenäosus, on inimese hinnang tegevuse või tööga toimetulemiseks (Vroom, 1964, Lee, 2007 kaudu). Kuna sidusrühm on Kappide majamuuseumis otsustaja, siis muuseumi tulevik on otseses seoses sidusrühma ootustega, oluline on nende hinnang oma kohustustega toimetulekust.

Magistritöökäsi valisin kvalitatiivse uurimismeetodi, analüüsimeetodina kasutan kvalitatiivset sisuanalüüsi. Küsimustele vastuste saamiseks koostas valimi, kuhu kuuluvad inimesed kohalikest omavalitsusest, haridus-, muusika- ja turismisektorist ning lisaks on valimis ka kohalik elanik ja Kappide majamuuseumi direktor. Andmete kogumisel kasutan poolstruktureeritud individuaalintervjuu vormi. Töös kasutan muuseumi direktoriga tehtud intervjuud, et mõista paremini kontekste ja muuseumipoolseid seisukohti, ülejäänud intervjuueeritud on valimis eeldusel, et nad on muuseumi sidusrühma potentsiaalsed liikmed.

Varasemalt on väikemuuseumi uurinud Anna–Kristina Rätsep (2015), kes uurimisobjektina kasutas Saatse Seto muuseumi ja kes käsitles oma töös kõnealuse muuseumi ja kohaliku kogukonna suhteid (Rätsep, 2015). Siht- ja sidusrühmade teemal on Triin Visnapuu (2010) kirjutanud magistritöö Eesti Rahva Muuseumi näitel, milles ta uuris ERM-i sihtrühmi ja nende

kaasamist ja praegusi kaasamispraktikaid läbi klassikaliste ja kaasaegsete kommunikatsioonikanalite (Visnapuu, 2010). Whitney MacDonald (2013) on kirjutanud doktoritöö teemal „Curating the composer: preserving and interpreting our musical heritage through composer house museums“, milles on ta öelnud, et Euroopa mastaapides on uurimistöid majamuuseumidest, kus elasid tuntud poliitikud või teised kogukondlikult tähtsad tegelased, kirjutatud hulgaliselt, erandi moodustavad uurimistööd heliloojatele pühendatud majamuuseumidest (MacDonald, 2013). Kappide majamuuseumit ei ole uurimisobjektina varasemalt akadeemilistes uuringutes kasutatud.

Käesolev magistritöö koosneb viiest suuremast peatükist. Esimeses peatükis annan ülevaate muuseumide lähiajaloo paradigmatel ning käsitlen töös olulisi, kaasaegse muuseumi rolle, samas annan ülevaate muuseumide siht- ja sidusrühmadest. Teises peatükis kirjeldan uurimisobjekti, tegevusi ja keskkonda, kus muuseum asub. Kolmas peatükk annab ülevaate uuringu meetodist ja valimist. Samas selgitan mõned üksikasjad seoses andmete kogumise ja töö vormistamisega. Neljandas peatükis vastan esitatud uurimisküsimustele ning viiendas peatükis seostan tulemused teoreetiliste lähtekohtadega ja teen järeldusi kogutud andmete analüüsi baasil. Töö lõpetab kokkuvõtte, kasutatud kirjanduse nimekiri ja lisad.

Täna Agnes Aljast sõbraliku, osavõtliku ja igati kompetentse abi eest magistritöö juhendamisel, samuti täna Krista Lepikut põhjalike ja konstruktiivsete nõuannete eest eelretsensiooni etapis!

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Käesolevas peatükis mõtestan muuseumi selle kaasaegses mõistes ja tutvustan taustana muuseumide kujunemise ajalugu. Käsitlen perioodi alates 19. sajandi lõpust kuni tänaseni, milles puudutan museoloogia erinevaid perioode ja muuseumi rollide muutumist ajas. Vanem, traditsiooniline, kogudekeskne periood museoloogias, annab konteksti kaasaegse muuseumi arengusuundadele. Olulisim on antud uurimustöös kolmas, uue museoloogia periood, mis on oma sisult külastajakeskne.

1.1 Kaasaegse muuseumi definitsioon

Kaasajal on muuseumi piirid ja olemus laienenud ning muuseumist, kui pärandit koguvast ja hoidvast mäluasutusest, on saanud vaba aja veetmise keskus, millel nähakse suurt rolli alates kohaliku tasandi kultuurielust kuni rahvusvahelise turisminduseni. Koostöös erinevate siht- ja sidusrühmadega on kaasaegsel muuseumil täita täiesti uued rollid, mida kahtlemata mõjutavad ka läbi ajaloo välja kujunenud muuseumi traditsioonilised rollid.

Suurim ülemaailmne, kogu muuseumide valdkonda ühendav organisatsioon, Rahvusvaheline Muuseumide Nõukogu (International Council of Museums (edaspidi ICOM)), annab muuseumile järgmise definitsiooni:

„Muuseum on ühiskonna ja selle arengu teenistuses olev üldsusele avatud alalise iseloomuga mittetulunduslik asutus, mis kogub, konserveerib, uurib, vahendab ja eksponeerib inimese ja tema elukeskkonnaga seotud materiaalsel ja immateriaalsel pärandit õppimise, hariduse ja elamuse saamise eesmärgil.“ (ICOM-i koduleht, 2015)

Kaasajal on muuseumi mõiste laienenud, määratluse alla kuuluvad veel järgmised asutused:

- 1) püsivalt raamatukogude või arhiivide juurde kuuluvad konserveerimiskeskused ja galeriid; 2) loodus-, arheoloogia- ja etnograafiamälestised ning -kompleksid, ajaloomälestised ning muuseumi tüüpi asutused nende kogumiseks, säilitamiseks ja tutvustamiseks;
- 3) eluslooduse liike eksponeerivad asutused, nagu botaanika- ja loomaaiad, akvaariumid ja vivaariumid, looduskaitsealad, teaduskeskused ja planetaariumid (ICOM-i koduleht, 2015).

1.2 Muuseumide ajalooline sissevaade ja traditsiooniline muuseum

Muuseumide arenguloo algusaastateks võib pidada kuriositeetide kabinette, kuhu koguti vanu, eksootilisi, hinnalisi ja haruldasi kaasaja kunsti ning etnograafia valdkonda kuuluvaid esemeid. Kogud olid avatud privilegeeritud ringkondadele ja nende eesmärk oli esile kutsuda imestust. 18. sajandi teisel poolel, kui valgustusideoloogia mõjul suurenes Euroopas üldine arheoloogia- ja ajaloohuvi, hakati muuseume üldsusele avama. Esimesed riiklikud muuseumid olid Briti Muuseum, mis avati aastal 1753 ja 1793. aastal avati Louvre. 19. sajandil hakkas maailmas kujunema museoloogia teaduslik alus, ehitati esimesed eriotstarbelised muuseumihooned ja ning asutati esimesed rahvusmuuseumid. Viimase eeskujul rajati Tallinnas 1864. aastal Eestimaa Provintsiaalmuuseum. Eestis tekkisid esimesed erakogud 18. sajandil (EE 1992, sub muuseum ja Muuseumide ajalugu, 2016).

1802. aastal pani raeapteeker Johann Burchardt VII aluse rariteetide kogule. Burchardi kuriositeetide kogust „Mon Faible“ sai Eesti esimene eramuuseum. 1802. aastal taasavatud Tartu Ülikooli koosseisu kuulunud looduslookabinet ning ülikooli kunstimuuseum, mille rajamine sätestati 1803. aastal ülikooli põhikirjas, said Eesti esimesteks avalikeks muuseumideks. Tartu Ülikool pani 19. sajandi esimesel poolel aluse Eesti nüüdisaegsele muuseumikultuurile (Eesti muuseumilugu, 2015).

Peter van Mensch'i (2003) järgi on Lääne- Euroopas traditsiooniliseks ehk vanemaks museoloogia perioodiks orienteeruvalt aastad 1880-1970 (van Mensch 2003).

Vanema museoloogia algusaastatel püüti museoloogia mõistet käsitleda vajadusena ühtlustada temaatilised distsipliinid toetavate distsipliinidega. Paarkümmend aastat hiljem kasutati distsipliinide kombineeritud rakendamist ja püüti välja arendada konkreetne, museoloogiline vaatenurk. Sel perioodil süstematiseeriti kogud ja muuseumi olemus kajastus muuseumide traditsioonilises organisatsioonistruktuuris. Struktuuri aluspõhjaks oli kuraatori kui ametliku hooldaja, järelevalvaja mõiste, suuremate muuseumide organisatsiooniline ülesehitus järgis teemapõhise alajaotuse printsiipi (van Mensch, 2003:4).

1960-ndatel aastatel alanud perioodil muutus suuremate muuseumide organisatsiooniline ülesehitus funktsioonipõhiseks ja spetsialiseerumine teemade järgi taandus. Kuraatori asemel tekkis uues mudelis eriala spetsialist, kelle haridus oli pigem mõne tugi- kui temaatilise distsipliini põhine. Tekkis rakenduslik museoloogia, mis tähendas suurenevat rõhuasetust kogude korraldamisele ja kommunikatsiooni valdkonnale, kadusid museoloogia temaatilised distsipliinid ja uue rõhuasetuse sai muuseumide sotsiaalne roll (van Mensch, 2003:5,6).

Kuigi aastate jooksul muutusid distsipliinid ja muutus muuseumitöötaja roll, jäi traditsiooniline muuseum esemetekeskseks, millele loodi sobiv keskkond. 20. sajandi lõpupoole arusaamad muutusid ja algas uue, kaasaegse museoloogia periood.

1.3 Uus museoloogia ja muuseumi kaasaegsed rollid

Peter van Mensch (2003) nimetab möödunud sajandi lõpupoole esile kerkinud ja tänaseni toimivat uut museoloogilist lähenemist — uueks museoloogiaks (van Mensch, 2003). Uue museoloogia märksõnadeks on külastajakesksus muuseumi toimimises, käesoleva magistritöö seisukohast on olulised märksõnad kaasav ja kogukonnamuuseum ning osalev muuseum, mida käesolevas peatükis lähemalt vaatlen. Samuti pööran tähelepanu muuseumide muutunud rollidele kaasaja kontekstis, et anda raamistik muuseumi valdkonnale.

Uus museoloogia tegeleb objektide väärtuste (muuseum) ja inimeste (ühiskonna) süsteemse kombineerimisega. Uus museoloogia toimib varasemaga võrreldes ümberpööratud hierarhial, mis alustab ühiskonna vajadustest ning keskendub juba kultuuripärandi sotsiaalsele tähendusele. Viimane on vastand traditsioonilisele museoloogiale, mis lähtus kogudest ja tegeles muuseumide erinevate haldusküsimustega (Vörk, 2010).

1970. aastatest alguse saanud muutust iseloomustab Peter van Menschi (2003:9) järgi kolm¹ uut paradigmat, antud töös on olulised kaks esimest:

1. Kogukonnamuuseum, mis toetab lähenemist, millega muuseumide esmane kohustus on oma piirkonna kogukonna areng. See tekib vastusena piirkonnas elavate ja töötavate inimeste vajadustele ja soovidele ning kaasab neid ka kollektiivselt igal planeerimis- ja loomistasandil ning ka hiljem, kui see on avatud ja töötab. Sellisena ei ole selget vahet juhtkonna, kuraatorite ja külastajate vahel, nagu see oli traditsioonilistes muuseumides.
2. Kaasav muuseum on mõistena sarnane kogukonnamuuseumile. Kaasava muuseumi eesmärk on saavutada nende üksikisikute ja kogukondade kultuuriline kaasatus, kes tihtipeale kõrvale jäetakse. Seda üritatakse saavutada nende esindamise ning osalemisvõimaluste pakkumise abil. Muuseumi nähakse isegi kui sotsiaalse taassünni tekitajat, kuna tema eesmärk on parendada individuaalset elukvaliteeti. Muuseum võib

¹Kolmas mõiste, on “Lieux de mémoire”, so mälu paigad või täpsemalt kollektiivse mälu ankrupaigad. Kõik paigad ja objektid ja mõisted, mis toimivad kui mälu protsesside käivituse mehhanismid, ei ole musealiseeritud. Paljud mälu paigad on küll muutunud osaks institutsionaliseeritud kultuuripärandist (ajalooline mälu), kuid paljud neist ei ole musealiseeritud (kollektiivne mälu). Halbwachs, M. (1925). Les cadres sociaux de la mémoire. Paris. (van Menschi, 2003:10 kaudu) ja Pierre Nora, P. (1984) Les lieux de mémoire. Paris. (van Menschi, 2003:10 kaudu)

olla ka laiemas ühiskondliku muutuse kandja, kutsudes esile positiivse sotsiaalse muutuse, näiteks propageerides suuremat tolerantsi vähemuste suhtes (van Mensch, 2003).

Lisaks kahele eeltoodud, üldtunnustatud mõistetele: kogukonna muuseum ja kaasav muuseum, on kaasaegses museoloogias kasutusel veel kolmas — osalev muuseum. Osaluse mõiste tähistas algselt institutsioonide ja kogukonna või indiviidide koostööd, tänaseks on seda hakatud kasutama ka laiemas tähenduses, nii et see on suure osa oma algsest tähendusest kaotanud. (Pateman, 1970, Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:35 kaudu) Austraallane Carol Scott (2002) on uurinud, milliseid väärtusi on muuseumidel ühiskonnale pakkuda ning ühena neist toob ta välja institutsionaalse väärtuse, märkides, et muuseumil on kindel roll, luues usaldust võimustusüsteemi ja kodanike vahel (Scott, 2002). Viimase lahtimõtestamiseks lähtun Runneli ja Pruulmann-Vengerfeldti (2012) artiklist, kus autorid lähtuvad osaluse positsioneerimisel Anthony Giddensi „demokraatia demokratiseerimise“ teoreetilisest raamistikust, milles on — nagu demokraatias — kolm kandvat võtmesõna, kolm institutsionaalset rolli, seda kohandatuna kaasaegsele muuseumile (Giddens, 1998, Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:33 kaudu).

Joonis 1. Kaasaegse muuseumi institutsionaalsed rollid (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt 2014:8,9, Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:39)

Institutsionaalsete rollide järgi on muuseumi ülesanded järgmised:

1. Kultuurilise institutsiooni ülesandeks on pärandi säilitamine, kogumine ning avalikkusele tõlgendamine ja vahendamine, avatus.
2. Avaliku institutsioonina on muuseumid sotsialiseerivad ja demokratiseerivad agendid, mis jagavad seda ülesannet haridusasutusega, nad toetavad demokraatiat, (demokratiseerimine aitab ühiskonnal toime tulla üldisema ebamäärasuse ja ebakindlusega, pakkudes pigem tõlgendusi kui valmislahendusi — läbi rahastajate on muuseumil ka ideoloogiline roll).

3. Majandusliku institutsioonina on muuseumi ülesandeks võistelda avatud turul oma klientide meelelahutussoovide täitmise ja vaba aja nimel (kaasaegne muuseum peab teenima tulu ja meelitama endale külastajaid, olema konkurentsivõimeline).

(Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt 2014:8,9, Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:38)

Muuseumi kui majandusliku institutsiooni tähendus on saanud ka Eestis viimastel aastatel suurt tähelepanu. Näiteks peetakse kaasaegses muuseumis konkurentsivõime üheks väljundiks ja tulu teenimise allikaks turismi. Kairi Toomet (2010) kirjeldab ajakirjas Muuseum kirjanike muuseumide rolli turismis, mida saab laiendada tegelikult kõigile isikumuuseumidele. Ta rõhutab, et paljudes Euroopa riikides toimub väikeste temaatiliste muuseumide vahel tõhus koostöö ja nende tegevus on koordineeritud. Näiteks Ungaris toimib riiklikul tasandil pilootprojekt, mille eesmärk on kogu riigis kirjanike memoriaalmuuseume elavdada, kaasajastada ja muuta külastajasõbralikumaks. Autor sedastab, et kauges maapiirkonnades paiknevaid kirjanike majasid nähakse piirkonna vaimukeskustena ning nende potentsiaali nähakse ka turismiarenduses (Toomet, 2010). Eesti muuseumide infokeskuse temaatilises registris on 29 nimetust isikumuuseumi (Temaatiline ..., 2016). Kui jõuda nendevahelise koostööni ja nende tegevus oleks koordineeritud — muuseumide katuseorganisatsioonina — võimaldaks see turismi arendamist, ennekõike siseturismi suunal (Toomet, 2010). Eesti Kunstimuuseumi turundusspetsialist Kristina Aimla kinnitab: „Muuseumid ja turism – see on paarisrakend, mis tänapäeval teineteiseta naljalt läbi ei saa,“ lisades, „ kui suured maailma muuseumid vaevlevad pikkade järjekordade küüsis, siis meie Eesti väikemuuseumid võiksid järjekorratust, vaat, et ühe turundusliku trumbina ära kasutada!“ (Aimla ja Männiste, 2012) Seega, muuseumiturismis eestlastel arenguruumi jätkub, kui ainult leida ja kasutada õigeid turundusvõtteid.

Tulles tagasi joonisel 1 toodud muuseumi kõigi kolme, omavahel seotud institutsionaalse ülesande juurde, saab loogilise jätkuna neid mõisteid kasutada muuseumis ka osaluse kontekstis (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:42).

Muuseumiosalust defineeritakse, kui vastastikku kasulikku, austavat ja teataval määral ka tasakaalustatud võimuhete poole püüdlevat või vähemalt diskussioonipartnerite väärtust tunnustavat kontseptsiooni. Viimasest võib järeldada, et kui kaasamine muuseumis on pigem ühesuunaline, muuseumilt külastajale ja muuseum on sotsiaalse taassünni tekitaja, siis osalemine on kahesuunaline, püüd on partnerlussuhetele (van Mensch, 2003, Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:34,35).

Kaks muuseumi praegusel ajal iseloomustavat võtmeprotsessi — pärandi digitaliseerimine ja institutsiooni demokratiseerimine — on pannud samuti muuseumid tähtsustama dialoogi oma

auditooriumitega, sest enam ei piisa lihtsalt senisest suurema hulga või kvaliteetsema info pakkumisest (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:34).

Ühiskondlikul tasandil pole huviorbiidis mitte ainult auditooriumide motivatsioon ega see, mida nad avaliku institutsiooni pakutavast osalemisest saada võiksid, vaid institutsioonid peaksid osalust toetama (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:34,36). Kaasaegne muuseum kui avalik institutsioon, näeb oma osalevat rolli peamiselt inimeste tasakaalustatud võimustamises osalevate tegevuste kaudu. Inimene lahkub muuseumist teadlikumana, enesega rahulolevana ja hindab kõrgemalt oma väärtust. Lisatähendus võib osalusele vallanduda ka suhtlemisest erinevate muuseumi ekspertidega, samas võib külastaja osutada muuseumi jaoks eksperdiks, omades asjakohast infot vms (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2014:9).

Osalev suhe on näiteks olukord, millises eseme, dokumendi, foto vms muuseumile üleandja koostab antule legendi — üleandja enese loo.

1.4 Muuseum kui tähendustele avatud tõlgendaja

Marie-Paule Jungblut (2011) on uurinud Luxembourgi Linna Ajaloo muuseumis kaasaegse muuseumi rolle, milles ta on öelnud, et eduka diskussiooni aluseks auditooriumiga on muuseumil täita erinevad rollid, mis ei saa tänapäeval pelgalt piirduda ainult kogumise ja eksponeerimisega. Enam ei piisa ka sellest, kui kuraator selgitab konkreetse eseme spetsiifilise konteksti: faktid, nimed või daatumid. Tänapäeval peab muuseum suutma suhestuda külastajaga läbi eseme või dokumendi vaimuse, läbi pärandi, läbi selle, mida otseselt pole kirjas antud esemel, mis avaldub alles nõ medali kolmandal küljel. Kuraatori roll saab lisatähenduse, ta on ka autor. Viimane avaldub eriti ilmekalt siis, kui kuraator korraldab näitusi, kui ta peab vastu võtma otsuse — mida, kuidas ja kellele näidata. Vahetuva näituse roll kaasaegses muuseumis on väga oluline, sest ta on lisaväärtuse loojaks püsiekspositsioonile. Näitus peaks huvitama külastajat, teda köitma, tekitama uudishimu ja motiveerima muuseumi korduvalt külastama. Läbi kuraatori vastutusriikka rolli ühiskonna kultuuripärandi väärtuse hindamisel, nende interpreteerimisel, muutub ka muuseumi roll. Kaasaegne muuseum ei saa olla enam lihtsalt minevikust pärit materiaalsete mälestiste hoiuruum, vaid pigem dialoogialdis, demokraatlik mõttevahetuskoda ühiskonna kultuuripärandi üle (halvimal juhul ohtlik propagandainstrument neile, kelle teenistuses muuseum on). Näitus on vahend, mille kasutamine on väärtuslik või väärtusetu ainult sõltuvalt sellest, kelle käes see on ja millist ideoloogilist informatsiooni sellega edastatakse. (Jungblut, 2011). Näitus on kui üks võimalik osa, mosaiigikild tervikust — muuseumist.

Samuti ei defineeri ICOM kaasaegset muuseumi läbi esemete kogumise, konserveerimise, uurimise ja vahendamise, vaid seob esemed vaimse pärandiga, konkreetsete lugude ja legendidega, mis üht või teist ekspositsiooni peaks ilmestama. ICOM näeb kaasaegset muuseumi institutsioonina, mis on ühiskonna ja selle arengu teenistuses (ICOM-i koduleht, 2016).

Kaasaegses museoloogias nähakse muuseumi tõlgendamisvõimalusi läbi aja, mis peaks loogiliseks tervikuks kokku siduma nii mineviku, oleviku kui ka tuleviku. Ajalist mõõdet näeb muuseumi kontekstis Antoni Nicolau (2011) järgmiselt: „Vajadus defineerida ümber meie institutsioonide funktsiooni, on erilise tähtsusega ajaloo- ja arheoloogiamuuseumide jaoks, sest need on otseselt pühendunud inimeste ajaloolisele arengule, meie olevikumõistmine ja tuleviku nõudmistest arusaamine määratlevad ka selle, kuidas me käsitleme minevikku. Selleks, et külastajatele nende minevikku paremini tutvustada, peab kaasaegne ajaloomuuseum mõistma ja austama nende huve, maitseid ja eelistusi. Teiste sõnadega, muuseum peab kõigepealt arvestama tänapäeva sotsiaalsete struktuuridega, sest just neist lähtudes saab ta alustada ajaloolist diskussiooni oma külastajatega.“ (Nicolau 2011, Jungblut, 2011:5 kaudu) Kuigi autor fokusseerib tsitaadis ainult ajaloo- ja arheoloogiamuuseumi, olen arvamusel, et väidet võib laiendada kõigile muuseumitüüpidele, sest igas muuseumis toimub ju reaalselt tegevus, oleviku mõistmine, mis on otseses seoses eksponeeritud konkreetse aja looga, moodustades terviku tingimusel, kui suudame hinnata tulevikku.

A.H. Tammsaare majamuuseumi direktor Maarja Vaino (2010) on sõnastanud, et tihtipeale lahkutakse isikumuuseumist selleks, et mitte naasta, sest isikumuuseumide ekspositsioon on spetsiifiline ja püsib üldjuhul muutumatuna, ta on huvitav vaid üks kord (Vaino, 2010). Selleks, et külastaja naaseks, on vaja muuseumile luua lisaväärtusi läbi kaasaegsete muuseumirollide, muuseum peab olema avatud tõlgendusteks, muuseum peab külastajat kõnetama.

1.5 Hariduslik roll

Tänapäeva muuseumide pidevas muutuv iseloomus ja tegevuses püsib ja on oluline nende traditsiooniline hariduslik roll. Pedagoogiline lähenemine toimub kahel tasandil, esiteks jälgitakse muuseumi enda üldiseid kasvatusülesanded ja õpetusi ning teiseks koostöös haridusringkondade ja pedagoogidega jälgitakse õppekavades reguleeritud. Ideaalse tulemi eesmärgil need kaks tasandit tihti liidetakse (Põhikooli ..., 2011 ja Gümnaasiumi ..., 2011). Muuseumipedagoogikast on saanud eraldi distsipliin ülikoolide õppekavades, koos muuseumide arenguga on muutunud ka muuseumipedagoogika. Kooliekskursiooni üks osa, passiivne — samas kaasav — muuseumikülastus, on saanud uue väärtuse: kaasajastatud aktiivõppe meetodid

ja külastaja enda osaluse. Muuseumipedagoogika on spetsiifilisel didaktikal põhinev piirteadus, kus saavad kokku paljud teadused: pedagoogika, ajalugu, sotsioloogia, filosoofia, jne. See töö vajab kaasaegse kõrghariduse omandamist ning karismaatilisi spetsialiste, kes oskavad töötada väga erinevate sihtrühmadega (Purre, 2009).

Ka Eesti kontekstis püüab riik siin kaasa lüüa ja omapoolset anda juhiseid ja seadusandlikke akte, mis aitavad reguleerida ja tõhustada muuseumiõppe hariduslikku rolli. Riigikogu otsuses „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020, heakskiitmine“ lisas, on muuhulgas välja toodud: „Muuseumide haridusprogrammid seostuvad riiklike õppekavadega ning aitavad kaasa õpitulemuste saavutamisele. Eraldi tähelepanu pööratakse muuseumides leiduva pärandi kasutamisele e-õppe lahendustes. Kõigile kooliõpilastele on tagatud võimalused Eesti muuseumide külastamiseks. Igas kooliaastas on vähemalt üks muuseumide külastamise päev. Muuseumipedagoogide ja teiste muuseumispetsialistide erialase pädevuse arendamiseks toimib riigi ja valdkonna koostöös koordineeritud täiendõppesüsteem.“ (Kultuuripoliitika ..., 2014, lisa 1:11) Eeltoodud vaadet rikastab Eesti Rahva Muuseumi kogemustega direktor Tõnis Lukas (2013), kes näeb muuseumide rolli ka täiskasvanuhariduses: “/.../ kui tahame oma ühiskonnas kogu avalikku ressursi kasutada parimal moel, ei ole põhjust kultuuri- ja haridusasutuste vahel suurt vahet teha. Nad peaksid moodustama ühise baasi noorte ja vanade harimiseks.“ (Lukas, 2013) Viimasel on toetajaid, Gulyás (2013) tõdeb, et, muuseumiõppe kätkeb endas teadmist, et muuseum peab olema avatud mitmekülgsede vajadustega erinevas eas publiku haaramiseks. Selleks kasutatakse erinevaid õpivajadusi ja –strateegiaid ning meetodeid. Muuseumitöö on muutunud avatumaks, kogukonnale orienteeritumaks ja oma sotsiaalsest vastutusest teadlikumaks (Gulyás, 2013).

Iseloomustades kokkuvõtvalt kaasaegsest muuseumi, siis on hierarhilised piirid juhtkonna, kuraatorite ja külastajate vahel kadunud. Kuna kaasav muuseum on mõistena sarnane kogukonna muuseumile, siis on kadumas ka piir kogukonna muuseumi ja kaasava muuseumi vahel, sest mõlemal on sarnane eesmärk — saavutada nende üksikisikute ja kogukondade kultuuriline kaasatus, kes tihtipeale on kõrvale jäänud. Osalev muuseum lisab kaasaegsele muuseumile tingimuse, milles osapooli väärtustatakse ja tunnustatakse, muuseum, aktiivse toetajana, saadab muuseumist koju teadlikuma, enesega rahuloleva ja kõrgema väärtushinnanguga külastaja. Lisaks peab muuseum teenima tulu ja meelitama endale külastajaid ning olema konkurentsivõimeline. Selliste väljakutsete täitumiseks peab muuseum leidma uusi võimalusi, kuidas avada tähendusi eksponaatidele ja kuidas veenvalt kõnetada ühiskonda.

Hariduslike rollide tõus muuseumides seab uued nõudmised koostööks muuseumide ja pedagoogide vahel, et näiteks passiivne kooliekskursioon muuta väärtuslikuks kogemuse ja

aktiivse tegevuse kaudu õppimiseks. Muuseum, kõnetamaks noort, peab teadma tema sotsiaalset tausta ja seeläbi avama nii mineviku kui ka tuleviku.

Eelnevalt toodud väljakutsete ees on ka uurimisobjektiks olev Kappide majamuuseum, mille püsimumist ja tähenduslikkust kohalikus elus on oluline vaadelda.

1.6 Kogukonna defineerimine muuseumi kontekstis

Selleks, et mõtestada, mis on kogukonna muuseum, püüan esmalt selgitada mis on kogukond, et hiljem luua seosed mõistete kogukond ja muuseum vahele. Kogukonna mõtestamisel, selle teadvustamisel, on läbi aja erinevaid seisukohti. 19. sajandil, industriaalühiskonna algusaastail, nähti ühiskonda kahes demograafilises vaates: maarahvas ja linnarahvas (Tönnies, 1887, Carpentier, 2007:2 kaudu). Seoses tööstuse arenguga koondus palju inimesi linnadesse töötöisingutele ja tänavatele tekkis ootamatult palju rahvast. Tolleaegsed ühiskonnateadlased ei näinud inimeste sotsiaalseid rühmi. Manufaktuuri ja kodu vahet kiirustavaid inimesi — töölisest ettevõtjani— käsitleti halli, kaootiliselt liikuva, eesmärgitu inimmassina (Engels, 1845, Carpentier, 2007:2 kaudu). Prioriteediks oli tol ajal isiksuse individuaalsus (ka perekonna puutumatus) ning suuremad sotsiaalsed kooslused olid tähelepanuta, ühiskond ei märganud kogukonda ja sotsiaalset ühtekuuluvust (Simmel 1903, Carpentier, 2007:2 kaudu).

Täna seks on need arusaamad oluliselt muutunud ja kogukond kui sotsiaalne kooslus, on teadvustunud ja mõistet on püütud ka defineerida. Kogukonda nähakse tänapäeval mitmeti, lisaks geograafilisele kuuluvusele ja struktuursele jaotusele, on palju sotsiaalseid seoseid: ühised huvid, ühine majandus- või kultuuriruum või identiteet (Jones, 1995, Lewis, 1993, Wenger, 1999 ja Martin-Barbero, 1993, Carpentier, 2007:3 kaudu). Thomas R. Lindlof (1988) ja Anthony Cohen (1989) näevad ühe võimalusena, kogukonda subjektiivse konstruktsioonina või tõlgendatava kooslusena. Autorid märgivad, et kogukond mõistena, on saanud tänases globaalses ruumis uue tähenduse. Teadlikult konstrueeritud kogukond, selle liikme positsioonilt vaadatuna, lähtub pigem kultuuriruumist ja identiteedist, mitte koosluse struktuurist. (Lindlof, 1988 ja Cohen, 1989, Carpentier, 2007:3,4 kaudu).

Paljud teaduslikud käsitlused on seoses kogukonna defineerimisega kriitilistel või kahtlevatel seisukohtadel. Museoloog Sheila Watson (2007b) otsib vastust küsimusele, kes on muuseumi kogukondlane ning leiab, et 21. sajandi muuseumis on sageli raske kindlaks teha, kes on muuseumi kogukonnad ja millised on muuseumi erinevad siht- ja sidusrühmad (Watson, 2007b). Sotsioloogiline sõnastik ütleb, et mõiste kogukond on tabamatu ja ebamäärane sotsioloogiline väljend ja on nüüdseks suures osas kaotanud oma konkreetse tähenduse (Abercrombie jt

2000:64, Watsoni, 2007b kaudu). Peter Davis (1999), museoloogia professor Newcastle ülikoolist nõustub, märkides, et muuseum ja kogukond on suuresti pea mõttetu sõnapaar: „See, mida me eeldame ja keda näeme kogukonna liikmena, on tohutult keeruline, pidevalt muutuv, tihti tajumatu, sotsiaalsete mustrite meelevald.“ (Davis 1999:30, Watsoni, 2007b kaudu)

Praktikas räägitakse kogukonnast tihti ka seoses vaimse kultuuripärandiga, viimast väljendit kasutab ka ICOM oma muusemi definitsioonis. Kuid mida selle all silmas peetakse? Eesti Kultuuriministeeriumi valitsemisalas tegutseb Rahvakultuuri Keskus, mis muuhulgas tegeleb ka vaimse kultuuripärandi väärtustamisega. Rahvakultuuri Keskusel on koostöös UNESCO-ga koostatud dokument, milles defineeritakse kogukonnana igat inimrühma, keda seob ühine vaimne kultuuripärand: teadmised, väärtused, arusaamad või tavad. Inimeste vahel luuakse ühtsustunne, mis liidab liikmed kogukondadeks ja hoiab neid koos. Ühtsustunne ja ühine vaimne pärand võib tuleneda sarnasest päritolust, elupaigast, ametist, hobidest või muust, mis ongi kogukondliku suhtluse eelduseks. Sama küla või piirkonna inimestega jagame teadmisi, oskusi ja kogemusi, ükskõik millisel tasandil ja me tunnemegi, oleme — meie! (Rahvakultuuri ..., 2016)

Kogukonnatunde aluseks võivad olla ka sarnased huvid, tegevusalad, muusikaeelistused, elulaad või muu. Kui rääkida kogukonna suurusest, siis perekond on väikseim kogukond, suuremalt saame rääkida küla² või väikelinna, valla jne kogukonnast, edasi eestlastest, kui rahvuslik-etnilisest kogukonnast kuni regionaalsete, näiteks — meie, eurooplased! — kogukondadeni. Rääkimata globaalsetest kogukondadest, mis moodustuvad näiteks kaasaegsete sidevahendite toel (Carpentier, 2007:1 ja Watson, 2007b:7).

Eeltoodud kirjeldus annab aimu kogukonna olemusest ja selle toel püüan defineerida kogukondliku muuseumi mõiste ehk püüan luua veenva seose kogukonna ja muuseumi vahel.

ICOM-i muuseumide eetikakoodeks märgib muuhulgas: „Muuseumid teevad tihedat koostööd kogukondadega kellelt nende kogud pärinevad ja nendega, keda teenindatakse. Muuseumikogud on selle ühiskonna, kust need pärinevad, kultuuri- ja looduspärandi peegeldus. Sellest tulenevalt on kogudel tähendust, mis ületab tunduvalt tavalise vara väärtuse ning võib olla tihedalt seotud rahvusliku, regionaalse, kohaliku, etnilise, usulise või poliitilise identiteediga.“ (ICOM-i koduleht, 2015) Kogukonnamuuseumil on oluline roll — oma kogukonna lähendamine ja piirkonna areng. Kaasav muuseum on mõistena sarnane kogukonnamuuseumiga, sest kaasava muuseumi eesmärk on sarnane kogukonna muuseumi eesmärgiga — saavutada nende üksikisikute ja kogukondade kultuuriline kaasatus, kes tihtipeale kõrvale jäetakse (van Mensch, 2003).

² Eestis on kogukonna mõiste olnud ajalooliselt seotud eelkõige asukoha ehk küla tasandiga. (Annist, 2011)

Nagu selgub, on kogukondlik muuseum kohalikule kogukonnale oluline, muuseum on osa kohalikust identiteedist, ühisest territooriumist, keskkonnast ja sotsiaalsest seotusest ning oma rollilt on kogukonna muuseum kogukonna lähendaja ja kohaliku piirkonna arendaja.

1.7 Muuseumi siht- ja sidusrühmad

Siht- ja sidusrühmade mõiste defineerimine on saanud alguse pigem majandusteadustes. Tänu kommunikatsioonikäsitluste arengule, teadvustamisele ja tähtsustumisele on jõudnud siht- ja sidusrühma mõiste sotsiaalteadustesse ja muudesse „pehmematesse“ valdkondadesse, sealhulgas ka museoloogiasse. Viimases kasutatakse siht- ja sidusrühmade mõistet koos terminitega külastaja või auditoorium, see tähendab, et erinevate huvidega külastajatest (kogu auditooriumist ehk „turust“) moodustuvad ühiste huvidega kooslused — sihtrühmad. Nad on oma olemuselt tarbijad, teise poole moodustavad näo kaupmehed, sidusrühm, kellel on huvi ja võimalused — kuidas kaupa serveerida ja kuidas müüa. Kahe rühma suhe väljendub enamasti partnerluses ja koostöös, üksikisiku või organisatsioonina, kes omapoolselt, vaimselt või materiaalselt panustades, osaleb muuseumi töös (Lepik, 2014:55). Kodanikuühiskonna lühisõnastikus (2007) on defineerinud siht- ja sidusrühmad läbi huvide: „Sihtrühm (i.k. *target group*)³ on inimesed, kelle huvides ühendus tegutseb. Nendest võivad saada ühenduse liikmed, toetajad ja/või vabatahtlikud ja nende olemasoluga saab ühendus õigustada oma tegevuse vajalikkust. Sidusrühma kuuluvad isikud ja organisatsioonid, kes osutavad aktiivset huvi mittetulundusühenduse tegevuse vastu, kellega ühendus püüab oma tegevuses arvestada ning kellel võib ühenduse käekäigule ning ühenduses tehtavatele otsustele olla otsest või kaudset mõju (i.k. *stakeholders*).“ (Eesti Mittetulundusühingute ..., 2007:14,15)

Muuseumide kontekstis defineeritakse muuseumi sihtrühmas individuaalsed või rühmas muuseumikülastajad, kes kasutavad muuseumi teenuseid või ka muuseumi poolt määratletud potentsiaalset auditooriumi. Sihtrühmi võib jaotada järgnevate kriteeriumite alusel:

- 1) külustusviis (külastaja, virtuaalkülastaja);
- 2) vanus (eelkooliealised, õpilased, üliõpilased, täiskasvanud, seeniorid);
- 3) organiseeritus (üksikkülastajad, rühmad);
- 4) eesmärk (õppimine või vaba aja veetmine);
- 5) erivajadused (ka puudega inimesed);

³ Mõnel puhul ka sobiv vaste ingliskeelsele terminile *constituency*. Koostaja viitab sõna tagala definitsioonile, mis on üsna sarnane sihtgrupi määratlusega. (Eesti Mittetulundusühingute ..., 2007:14,15)

6) muuseumiga seotus (sidusrühmad, erialaspetsialistid). (Sõnastaja, 2015)

USA haridusteadlane ja museoloog, professor John H. Falk (2009), on sedastanud muuseumi sihtrühmade võimalikud külastajarollid järgmiselt:

- 1) avastaja (uudishimu rahuldaja);
- 2) vahendaja (suurejaanilane viib kaugel elava sugulase kohalikku muuseumi);
- 3) kogemuste jahtija (otsib muuseumist märkimisväärset kultuuri või kogukonna lõikes);
- 4) professionaal või huvituja (vajadus erialasele või hobilisele teadmisele);
- 5) lõõgastuja (puhkus inspireerivas keskkonnas);
- 6) austust avaldavad palverändurid (austus ekspositsiooni sisu vastu);
- 7) läheduseotsijad (seos muuseumi või selles kajastuva kultuuripärandiga).

(Falk, 2009, Lepik, 2014:56 kaudu)

Erinevates situatsioonides võivad külastaja rollid muutuda ja võimalikud on ka olukorrad, millises külastaja võib olla korraga mitmes rollis. Falk (2009) on seisukohal, et tavapärased, üldistavad sihtrühmade käsitlused ei võimalda piisava põhjalikkusega aru saada muuseumide külastaja tegelikest eesmärkidest (Falk, 2009). See tähendab, et kaasaegne muuseum vajab sihipärast, personaalset ja teadlikku lähenemist, köitmaks iga külastaja tähelepanu.

Tulles külastajate juurest tagasi muuseumi siht- ja sidusrühmade juurde, tõden, et nende vahel olemas oluline erinevus: sihtrühm on tarbija positsioonis kui külastaja, kui auditoorium, sidusrühm on koostööpartnerina hoopis partnerlussuhetes muuseumiga. Kerkib küsimus, kus lõpeb sihtrühma roll ja algab sidusrühma oma, kust jookseb piir, kuidas üht või teist täpselt määratleda? Tundub nii, et tegelikult see piir on üsna hägune, see võib muutuda ajas, olenevalt muuseumi konkreetse hetke üleannetest, muutusi võivad põhjustada sihtrühmale lähenemise strateegiad, sihtrühma kõrgendatud huvi või vastupidi, sidusrühma huvi langus jne. Oluline on, et mõisted sihtrühm ja sidusrühm pole sõnakõlksud teoreetikute mõttearendustes, seda esiteks, ja teiseks, nii sihtrühm kui ka sidusrühm on tegelikult konstruktsioonid, mis määratletakse aja jooksul, vastavalt vajadusele. Nende positsioonid ning rollid võivad olla pidevas muutumises, üks, end ammendades, kutsub esile uue, päevakajalise (Lepik, 2014:55,56).

Oma töös kasutan sidusrühma mõistet, et määratleda Kappide majamuuseumiga seotud potentsiaalseid koostööpartnereid ning partnerlussuhteid: kohalik omavalitsus, kohalik haridussektor, piirkonna turismiarendajad ning kohalikud elanikud, kelles peitub võimalus suhestuda muuseumiga, mitte ainult külastajana, vaid ka muuseumi arengust huvitatud sidusrühmana.

2. HELILOOJATE KAPPIDE MAJAMUSEUMI ÜLEVAADE

Suure-Jaani on alati olnud eesti kultuuris tähtsal kohal, sealt on pärit heliloojad: Artur Kapp, Villem Kapp, Mart Saar; kunstnikud: Johann Köler, Paul Kondas; muusikud: Julius Vaks, Roman Toi, Helen Tobias-Duesberg, kirjanik Albert Kivikas (Suure-Jaani ..., 2015). Anton Hansen Tammsaare juured on Suure-Jaanis, viimase vanemad olid Ann ja Peeter Hansen, kes mõlemad on pärit Viljandimaalt, Suure-Jaani lähedalt (Rahvusvaheline ..., 2015).

Suure-Jaani on vallasisene linn Suure-Jaani vallas Viljandi maakonnas. Esimest korda on Suure-Jaanit mainitud 1428. aastal, tol ajal kandis asula Valula nime. Suure-Jaani nime hakkas asula kandma 17. sajandil, linna staatuse sai Suure-Jaani alev 1. mail 1938.

Statistikaameti andmetel (seisuga 1.01.2015) on Suure-Jaani linnas elanikke 1062 (Statistikaameti ..., 2016). Suure-Jaanis on põhikool, gümnaasium, raamatukogu ja kultuurimaja. Linnas on kaks kirikut, EELK Suure-Jaani Evangelist Johannese kirik ja EAÕK Suure-Jaani Pühade apostlite Peetruse ja Pauluse kirik. Suure-Jaanis asub Vabadussõja mälestussammas, mille autoriks on Amandus Adamson. Mälestusmärk avati 1926. aastal, kuid purustati 1941. aastal. Pronkskuju õnnestus päästa ja asub tänapäeval Suure-Jaani gümnaasiumi fuajees. Mälestussammas taastati 1990. aastal, selle kuju on modelleeritud originaali järgi. Suure-Jaani kalmistule on maetud kohalikku päritolu kultuuritegelased, näiteks Johann Köler ja Mart Saar, seal asub ka Kappide suguvõsa ausambaga hauaplats. Suure-Jaanis asub Kappide majamuuseum, alates 1998. aastast korraldatakse Suure-Jaani muusikafestivali.

Kohvik „Arturi Juures“ on kohalikele oluline koht, kus Suure-Jaani muusikafestivali raames korraldatakse lõunatunde. Vaatajate-kuulajatega kohtuvad heliloojad ja muusikud, rääkides oma loomingust ja tegemistest ning tutvustades muusikainstrumente. Kõnealune kohvik on ka Suure-Jaani mitteametlik turismiinfopunkt, kust külaline saab hädapärase informatsiooni lähedalasuvatest vaatamisväärsustest.

Kohaliku kultuuriellu on lisandunud Suure-Jaani Muusikastuudio, mis tegutseb alates 2014. aasta sügisest Suure-Jaani Gümnaasiumi huvikooli osana (Suure-Jaani ..., 2016). Peale muusikaõpetuse andmise tegeleb muusikastuudio kontsertide lavastamise ja esitamisega, muusikalise loometegevuse jms muusikalise tegevusega. Kontsertide lavastamisel ja ürituste korraldamisel on kõnealune abiks ka Kappide majamuuseumis (vaatluspäevik, 11 veebruar 2016).

Suure-Jaani vallas asub, lisaks Kappide majamuuseumile, Mart Saare majamuuseum Hüpassaare talus, mis on asutatud 1964. aastal Viljandi Muuseumi filiaalina. Mart Saar (1882-1963) on eesti helilooja, orelkunstnik ja pedagoog. Mart Saar elas isatalus 1934-1943, mis oli helilooja loomingu viljakaim aeg (EE, 2003:500, sub M. Saare Majamuuseum).

Veel asub Suure- Jaani vallas Lubjassaare talumuuseum (eraomand). Lubjassaare talu on eesti rahvusliku maalikunsti rajaja Johann Köleri (1826-1899) lapseõlvekodu. J. Köleri Muuseumi Ühingu eestvedamisel rajatud muuseum tutvustab nii endisaegset taluelu kui ka kunstniku loomingut (Johann Köleri ..., 2015).

Kohalik turismi tõmbekeskus on Olustvere muuseum, mis on riigile kuuluv ametkondlik muuseum. Mõisa peahoone teisel korrusel on välja pandud mõisa ajaloo näitus, lisaväärtusena on kompleksi juures erinevad tegevuskogad, näiteks villa- ja käsitöökoda, sepikoda, keraamikakoda, leivakoda, klaasikoda (Suure- Jaani ... 2015 ja Olustvere ..., 2015).

2.1 Kappide perekond Suure-Jaanis

Kappide perekonna tähendus ja tegevus Suure-Jaanis algas Joosep Kapiga (12.05.1833-20.02.1894), kes tuli 1853. aastal Suure-Jaani kihelkonnakooli õpetajaks ja köstriks, olles eelnevalt õppinud Valga seminaris. Joosep Kapp asutas seal meeskoori ja pasunakoori ja pani 1887. aastal aluse lauluseltsile Ilmatar (EE 2000:139, sub Kapp, Joosep).

Joosep Kapi teisest pojast, Hans Kapist (19.06.1870-19.04.1938) kasvas isale järeltulija, kes jätkas ja süvendas Suure-Jaanis alustatud traditsioone. Lõpetanud Suure-Jaani kihelkonnakooli, asus õpivõõline noor Hans Kapp Tartu Seminari. Peale viimase lõpetamist asus ta koolmeistrina tööle kodukandis. Tema juhtimisel saavutas laialdase tunnustuse Ilmatari seltsi segakoor (Heliloojate Kappide ..., 2015).

Joosep Kapi neljandast pojast, Artur Kapist (28.02.1878-14.01.1952) võrsus üks Eesti silmapaistvamaid orelivirtuoose, heliloojaid ja muusikapedagooge. Lõpetanud 1898. aastal Peterburi Konservatooriumi oreliklassi ja 1900. aastal kompositsiooniklassi, asus Artur Kapp 1904. aastal juhtima Astrahani muusikakooli ja Vene muusikaseltsi kohalikku osakonda. Artur Kapp tuli 1920. aastal Eestisse, töötas dirigendina teatris Estonia, pärast seda konservatooriumi õppejõuna, aastast 1925 professorina. Alates aastast 1944 elas Artur Kapp püsivalt Suure-Jaanis (Aavik, 1969).

Kõrge tunnustuse helilooja, dirigendi ja ühiskonnategelasena, saavutas Artur Kapi poeg Eugen Kapp (26.05.1908-29.10.1996), kes lõpetas 1931. aastal Tallinna Konservatooriumi Artur Kapi kompositsiooniklassis. Eugen Kapp oli sõjajärgse Tallinna Konservatooriumi rektor ja Eesti

Heliloojate Liidu esimees. Teise maailmasõja ajal osales Eugen Kapp Jaroslavlisis Eesti NSV Riikliku Kunstiansambli asutamises (EE 1989: 308, sub Kapp, Eugen). Eugen Kapp oli sündinud Astrahanis ning ta jäigi aktsendiga rääkima eesti keelt, samas oskas ta oma loomingusse suurepäraselt põimida eesti rahvamuusika, mis kajastub tema paljudes helitöodes (Rahvusvaheline ..., 2015).

Veel kuulub Kappide dünastiasse Hans Kapi poeg Villem Kapp (07.09.1913-24.03.1964). Kõnealune armastas väga oma sünnikohta Suure-Jaanit ja iga vaba hetke veetis ta seal. Võimaluse korral tegi tööd ka Ilmatari segakoori juures. Temast sai tuntud koorijuht, organist ja klaveriõpetaja (Heliloojate Kappide ..., 2015).

2.2 Muuseumi tegevuse ülevaade

Nõukogudeaegse Eesti muuseumivõrgu kujundamise üheks huvitavaks aspektiks oli kiindumus memoriaalmuuseumidesse, mille tulemusena eksisteerib Eestis tänase päevani võrdlemisi palju isikumuuseume. Memoriaalmuuseumide rajamisel võiks esile tuua kahte suuremat lainet: esimene oli 1940. aastate teisel poolel, teiseks isikumuuseumide loomise buumi kõrgajaks võib pidada 1970. aastaid. Nimetatud kahel perioodil loodi kokku kümme isikumuuseumit, Kappide muuseum asutati 1971. aastal (Raisma, 2009:791,792).

Olles algselt Viljandi Koduloomuuseumi filiaal, tehti 1973. aastal majas põhjalik remont ja paigutati hoone seinale mälestustahvel Villem Kapile. 1996. aastast on muuseum Suure-Jaani valla munitsipaalomandis (Heliloojate Kappide ..., 2015). Muuseum asub majas, mille ehitas aastail 1926-1929 Hans Kapp ja mis kujunes 1938. aastast alates koduks Villem Kapile. Muuseum paikneb hoone esimesel korrusel ning koosneb erinevatest ruumidest: näituseruum, töötuba, magamistuba ja söögisaal, viimane renoveeriti hiljem muusikatoaks. Valdavalt pärineb eksponeeritud mööbel Hans Kapilt, osaliselt ka Joosep Kapilt. Töötoas oleval klaveril on komponeerinud enamiku oma helitöödest Villem Kapp. Muusikatoas, mis avati 1998. aastal, asub Eugen Kapile kuulunud tiibklaver (EE 2003:198, sub Kappide Muuseum).

Tänaseks on muusikatuba laienenud, selle moodustavad söögisaal (tuba I, 21,5m²) ja näituseruum (tuba II, 17,4m²), kontserdi jälgimine renoveeritud ruumis on vahetu. Lisakohad paigutatakse erandkorras ka töötuppa (tuba III, 19,8m²) ja esikusse (6,8m²) (vt Lisa 3)⁴, kus on võimalik kontserti ainult kuulata, sest visuaalne jälgimine pole ruumide asetuse ja vaheseinte tõttu võimalik. Maja teine korrus on praegu muuseumina kasutamata, kuid sidusrühmad on

⁴ Koopia Kappide majamuuseumi põhikorruse elektrivarustuse projektist on saadud Kappide majamuuseumi direktorilt ja seda on selguse mõttes autori poolt kohandatud, joonisele on lisatud märkmed: tuba I, tuba II ja tuba III.

huvitatud ruumide remondist ja plaanis on sinna koguda ja eksponeerida Ilmatari koori ja Albert Pettineniga⁵ seotud materjale, planeeritud on ka avalik internetipunkt. Sobivaks publiku hulgaks arvatakse Kappide majamuuseumis kuni 40 külastajat (vaatluspäevik, 17. november 2015).

Praegu on Kappide majamuuseum Suure-Jaani vallavalituse omandis ning kuulub struktuuriüksusena Suure-Jaani kultuurimaja koosseisu. Muuseumis töötab üks inimene, direktor, kelle ülesannete hulka kuulub kõik, mida ühes väikeses muuseumis teha on võimalik: külastajate vastuvõtmine, ekskursioonid linnas, erinevate kursuste, ringide ja näituste ettevalmistamine ja korraldamine, läbirääkimised, kooskõlastused, rahastuse otsimine, koostöö kultuurimajaga, lisaks veel kütmine ja koristamine, sügisel lehtede riisumine, talvel lume rookimine jne (vaatluspäevik, 13. oktoober 2015). Kappide Majamuuseum pakub oma kodulehel uuenenud külastusprogrammi, kus on, lisaks ekspositsiooni vaatamisele ja giidi selgitustele: mängud heliloominguga, prima vista enesetestid ja muusika kuulamine. Võimalus on tellida giidi Suure-Jaani linna, kiriku, kirikumõisa ja kalmistu külastamiseks. Peale selle pakutakse muuseumimaja sooja ja koduse paigana nõupidamiseks, koosolekuks, muusikatunniks, kammerkontserdiks jms, seda nii vallakodanikele kui külalistele (Heliloojate Kappide ..., 2016). Hetkel töötab Kappide majamuuseumis Ajalooring ning on korraldatud näitusi, mis on leigelt vastu võetud. Muuseumi külastatavus on madal, direktori sõnul müüdi 2014. aastal külastajatele 152 piletit, 2015. aasta 9. novembri seisuga oli müüdud 284 piletit (vaatluspäevik, 10. november 2015).

Suure-Jaani muusikafestival on aasta-aastalt kasvanud ning tänaseks püstitanud omalaadse rekordi — vallas, kus elab ca 6000 elanikku, on festivalist osasaajate arv ligi 7000. Kui esimesel festivalil 1998. aastal, kõlas vaid Artur Kapi, Villem Kapi, Eugen Kapi ja Mart Saare muusika, siis aastatega on lisandunud teoseid paljudelt eesti heliloojatelt ja maailma muusikaklassikast ja ka tänapäeva loomingust. Traditsiooniliste kontsertide kõrval toimuvad kontsertetendused ja lõunatunnid kohvikus Arturi Juures, kus interpreedid ja heliloojad räägivad muusikast ja oma tegemistest. Suure-Jaani muusikafestivali suurim magnet on juba 13 aastat olnud nn sookontsert, mis toimub 23. juuni varahommikul kell kolm Hüpasaare rabasaarel. Tosinal aastal on festivali oma esinemisega austanud ka ERSO ja Eesti Rahvusmeeskoor. Suurejoonelised kontserdid toimuvad: luteri ja õigeusu kirikus, Suure-Jaani gümnaasiumi aulas, Kondase maja⁶ saalis,

⁵Albert Pettinen (1937-2002) on muusikategelane ja helilooja, kes aastatel 1974-1991 tegutses Suure-Jaanis: Suure-Jaani keskkooli muusikaõpetaja, puhkpilliorkestrite ja kooride, sh Ilmatari dirigent.
(Rahvusvahelise Artur Kapi ühingu koduleht. Kasutatud 01.05.2016.a
http://www.kappiyhing.ee/muu_artiklid/leole_pettinen.html)

⁶Kondase maja asub Suure-Jaanis, aadressil Ilmatari tn 9, kus asub praegu Suure-Jaani kultuurimaja ja raamatukogu. Varasemalt on asunud selles hoones muuhulgas ka koolimaja. Nimetus on tulnud Eesti maalikunstniku Paul Kondase (1900-1985) järgi, kes oli aastatel 1929-1941 kohaliku kooli õpetaja ja direktor. Väljend on mitteametlik, samas levinud nii rahvasuus kui ka kohalike kultuuriasutuste ja –sündmuste kodulehtedel. (vaatluspäevik, 23. september 2015)

Johann Köleri kodutalus. Festivali ajal toimub ka Suure-Jaani laulu- ja tantsupidu, festivali lõpetab traditsiooniliselt jaanitule süütamine ja temaatiline pidu. Festivali korraldavad ühiselt Eesti Kontsert ja Suure-Jaani vald, kunstiline juht on Andres Uibo (Suure-Jaani ..., 2015).

Algselt oli festivali eesmärk Kappide muusika ja Kappide pärandi tunnustamine, hiljem eesmärk avardus ja festivalil hakati viljelema ka teiste autorite teoseid. Tugev side Kappide majamuuseumi ja Suure-jaani muusikafestivali vahele oli loodud juba festivali algusaastatel ja see kestab tänaseni.

3. MEETOD JA VALIM

3.1 Uuringu meetodi tutvustus

Olen seadnud magistritööle järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on sidusrühmade ettekujutus praegusest Kappide majamuuseumist?
2. Mida ootavad erinevad sidusrühmad muuseumilt?
3. Milline potentsiaal oleks Kappide majamuuseumil muutuda kogukonna muuseumiks?

Uurimisküsimustele vastamiseks otsustasin kvalitatiivse meetodi kasuks, mis toetas sidusrühmade põhjalikumat uurimist ning nende muuseumiga seotud ootuste kaardistamist. Kvantitatiivset uurimist kaalusin, kuna aga varasemad sarnased uurimised puudusid ning Kappide majamuuseumist pole uuringuid läbi viidud, osutus ankeetküsimustiku läbiviimine asjakohatuks.

Andmete kogumiseks viisin läbi individuaalseid, poolstruktureeritud intervjuusid, sest viimane on oma olemuselt kvalitatiivse uurimuse jaoks parim viis andmete kogumiseks ja hilisemaks analüüsiks andmetest tuletatud teemade põhjal. Poolstruktureeritud intervjuu eelis seisneb selles, et on võimalik intervjuu käigus kõrvale kalduda intervjuu kavast ning vastavalt situatsioonile või vajadusele muuta küsimuste järjekorda, samuti jääb vastajale vaba voli vastata küsimustele oma sõnadega, mis kõik on eelduseks kvaliteetsemate andmete hankimisele (Lepik, Loit, Kello, Linno, Selg ja Strömpl, 2014). Koostasın kaks intervjuu kava, sest pidasin vajalikuks Turismiinfopunkti konsultandile esitada üldiseimaid küsimusi muuseumitest ja turismindust (vt Lisa 1). Teise intervjuu kava koostasın rohkem Kappide majamuuseumikeskse ja kasutasın seda ülejäänute intervjuuerimisel (vt Lisa 2). Kõik intervjuud salvestasin, hiljem transkribeerisin. Töös kasutan intervjuude transkriptsioonidest tsitaate, mida vahel täiendasın, märkides arusaadavust lihtsustavad täiendused sulgudes. Liigsed kõnekeelsused või tsitaadi mõistmist raskendavad lauseosad või sõnad eemaldasın ning märkisin nad tsitaatide sees märkega: /.../.

Siinkohal pean vajalikuks märkida asjaolu, et minu intervjuude kavas ei ole küsimusi, mis puudutaks muuseumi finantsala. Siiski jõuavad kõik intervjuueritud, väljaarvatud kohalik elanik, ühe või teise küsimuse kontekstis, rahani. Paari esimese intervjuu põhjal oli mul selge, et finantsküsimused omavad ka muuseumiga seotud ootuste teemalises uuringus üsna olulist kohta. Uurijana mind see üllatas, aga ma ei lisanud intervjuu küsimuste kavva teadlikult vastavat

küsimust, et veenduda muuseumi kontekstis — küsimusi esitamata! — raha olulisuses. Jõudsin oodatud tulemuseni ja sain teadmise majandusmaailma olulisusest muuseumi valdkonnas.

Oma töös viitan aeg-ajalt välitööpäeviku ehk vaatluspäeviku andmetele. Välitöö on uurimismeetodina tuntud näiteks arheoloogias, antropoloogias ja etnoloogias, meetodit kasutatakse ka sotsiaalteadustes — osaleva vaatlusena. Märkmeid viimasest nimetatakse vaatluspäevikuks. Osalev vaatlus, mis toimub uurija poolt intervjuu eel, käigus ning järel, annab lisaväärtuse lihtsalt andmete kogumisele ja avardab võimalusi intervjuudest saadud informatsiooni analüüsiks, sünteesiks ja kriitikaks. Samuti avab vaatluspäevik uurija perspektiivi ning võimaldab mõista andmete loomisprotsessi, see on peegel vaatlusest, et hiljem mõtiskleda, analüüsida ja uurimistöö käigus luua seoseid laiemate teooriate ja kontseptsioonidega (Nairni jt, Dummer, Cook, Parker, Barrett ja Hull, 2008:461,462 kaudu).

Sügisel 2015, kui alustasin Kappide majamuuseumis loengu „Mäluasutuste hariv roll ühiskonnas“ raames, muuseumitunni ettevalmistamist, alustasin ka vaatluspäeviku pidamist, mis jätkus magistritöö andmete kogumise etapis. Olles ise kohalik elanik ning uurides kohalikku muuseumi, on kerge keskenduda magistritöö seisukohast pisidetailidesse ning küsimustesse, mis on vaid kohalikus kontekstis olulised. Samuti oli vaatluspäevik oluliseks allikaks märkmete tegemiseks olukordades, kui mulle avaldati delikaatset informatsiooni ja paluti salvestamine katkestada. Päevikusse on kantud, lisaks minu tähelepanekutele, vaadeldava nimi, vaatluse kellaeg, kuupäev ja koht. Kasutan vaatluspäeviku andmeid mõlemast projektist (haridusprogrammi koostamine ja magistritöö andmete kogumine), olles eelnevalt vaatluspäeviku andmeid analüüsinud ja vaadelnud, kuidas minu arvamused ja suhtumine ajas muutuvad.

Intervjuude analüüsis kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab keskenduda teksti peamistele ja olulistele tähendustele. Tekstilised andmed võivad pärineda: individuaal-, paari-, fookusgrupi- vm intervjuudest, vaatluspäevikutest, erinevatest dokumentidest, uuritavate omaloomingust ja kõikvõimalikest meediaväljaannetest. Kvalitatiivne sisuanalüüs lubab analüüsida ka latentset sisu, st võtta arvesse ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke ning mitmeste konnotatsioonide erinevaid tõlgendamisvõimalusi. Kvalitatiivne sisuanalüüs on paindlik, tundlik ja avarate võimalustega, samas täpne. Tähelepanu on võimalik pöörata ka harva esinevatele või unikaalsetele nähtustele tekstis. Sellist analüüsi kasutavad uurijad peavad olema refleksiivsed ehk teadvustama enda isiku, uskumuste ja veendumuste mõju uurimuse igas etapis, alates selle planeerimisest ja eesmärgi sõnastamisest ning lõpetades analüüsi ja tulemuste esitamisega (Kalmus, Masso ja Linno, 2015).

Kvalitatiivne analüüs peidab endas ka mitmeid ohte, mis ei võimalda erinevaid tekste täpsetel alustel võrrelda. Peamiseks puuduseks peetakse esiteks, et kvalitatiivne sisuanalüüs loob uurijale võimaluse valikulise tõendusmaterjali kogumiseks, mis toimub sageli mitteteadlikult, uurijale meelepäraste hüpoteeside kinnitamiseks. Ka Ole R. Holsti (1969) hoiatas uurijaid mittesüsteematiliste sisuanalüüsi läbiviimise katsete eest, mida ta nimetas „õngitsemiseks“ – info püüdmiseks, andmete „enda kasuks keeramiseks“ (Holsti, 1969, Kalmus, Masso ja Linno, 2015 kaudu).

Teiseks, suuremate uurimisgruppide vahel on tööjaotus uurijate vahel raskendatud, mistõttu on keeruline läbi töötada suuri valimeid, mis omakorda tingib vähese üldistatavuse (Kalmus, Masso ja Linno, 2015).

Loetletud ohte aitab vähendada kindel metodoloogiline plaan ja analüüsi läbiviimine sammhaaval, süstemaatiliselt, kindlaid protseduurireegleid jälgides (Kalmus, Richards ja Mikk, 2002, Kalmus, Masso ja Linno, 2015 kaudu). Kvalitatiivse sisuanalüüsi valiidsuse suurendamiseks koostas töö algul metodoloogilise plaani, sõnastasin selgelt uurimisküsimused, mille baasilt jälgisin intervjuude kavades muutumatuid põhiküsimuste blokke, mis sisaldavad omakorda varieeruvaid alaküsimusi. Sama skeemi jälgisin sisuanalüüsi ja järeldusi tehes. Uuris inimeste kohta teemat üksi ja valim on väike — kuus inimest.

Teksti analüüsis kombineerisin manifestse ja latentse analüüsi tehnika. Manifestne analüüs tähendab, et uurijat huvitab eelkõige otseselt väljaöeldud, nähtavad tekstiosad, näiteks teemad, peamised ideed või argumendid, tegelased, tegevused, väärtusmõisted. Latentne analüüs vaatleb teksti emotsionaalset rõhuasetust, kontekstist sõltuvaid tähendusi, teatud juhtudel ka retoorilisi ja/või grammatilisi struktuure ning nende tähendusi (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). Sellise valiku tegin selleks, et paremini mõista ja võrdselt hinnata nii teksti, erinevate emotsioonide kui ka vaatluspäeviku andmeid.

Oma töös kasutan sidusrühma mõistet, et määratleda Kappide majamuuseumiga seotud potentsiaalseid koostööpartnereid ning partnerlussuhteid, milleks on kohalik omavalitsus, kohalik haridussektor, piirkonna turismiarendajad ning kohalikud elanikud. Viimastes peitub võimalus suhestuda muuseumiga, mitte üksnes kui külastaja, vaid kui koostöö arendaja ja muuseumi arengust huvitatud sidusrühm.

Eksperdirollis uurijana valisin välja uuritavad, kes oleksid siht- ja sidusrühmade tüüpilised esindajad, siht- ja sidusrühmad on antud töös minupoolne konstruktsioon.

3.2 Uuringu valim tutvustus

Järgnevalt annan ülevaate magistritöö valimi kujunemisest ning tutvustan intervjueritud sidusrühma esindajate kokkupuuteid muuseumiga. Uuringu valimisse kuulub kuus Suure-Jaaniga või Kappide majamuuseumiga otseselt või kaudselt seotud inimest, kelle vanus jäi 44 ja 69 aasta vahele, valimi täpsem informatsioon on toodud peatüki lõpus, tabelis 1. Valimisse valisin muuseumi ja selle arenguga otseselt seotud erinevate sidusrühmade esindajaid, potentsiaalsed koostööpartnerid: kohalik omavalitsus, turismi- ja haridussektor ja muusikavaldkond. Veel on valimis kohalik elanik, kui potentsiaalse kohalike aktiivsete elanike sidusrühma esindaja ja ka muuseumi direktor, kelle intervjuu andis vajaliku taustamaterjali magistritöö analüüsis. Eesmärgiks on kaardistada valimisse kuulujate rollid puutumuses Kappide majamuuseumiga.

Kohaliku omavalituse tasandil intervjuerisin muuseumiga otseselt seotud töötajaid. Kuna Suure-Jaani kultuurimaja on Suure-Jaani valla asutus ja Heliloojate Kappide majamuuseum kuulub struktuuriüksusena kultuurimaja koosseisu, siis on Suure-Jaani kultuurimaja direktor muuseumi arendamisega otseselt seotud. Kappide majamuuseumisse satub kultuurimaja direktor tööülesannete tõttu ligi kord kuus ning külastajana, pigem Suure-Jaani külalistele muuseumit tutvustades.

Veel intervjuerisin Suure-Jaani vallavalitsuse avalike suhete spetsialisti, kes haldab muuseumi kodulehte ja on tegev erinevate infovoldikute koostamisel ja toimetamisel. Ta on kontaktisikuks Kappide majamuuseumi ja Viljandi Turismiinfokeskuse vahel. Muuseumit külastab ta pigem suviste ürituste raames, kuna töö avalike suhete spetsialistina tähendab ka kohaliku ajalehe toimetamist ning nõuab pidevat sündmuste keskmes olemist ja fotografeerimist. Seega on kõnealune alati muuseumiüritustel kahes rollis: ühelt külastaja ja teisalt tööülesannetes avalike suhete spetsialist.

Turismi valdkonna esindaja leidmiseks pöördusin Viljandi Turismiinfokeskuse poole, sest see on oluline asutus koordineerimaks turismi Viljandi maakonnas. Asutuse esindajana andis mulle intervjuu konsultant, kes jagab informatsiooni ja tutvustab ning omab ülevaadet ja ootusi muuseumi suhtes. Tööülesannete tõttu on Viljandi Turismiinfokeskuse konsultant külastanud muuseumi ühel korral, parkümmend aastat tagasi. Selliselt esindab Turismiinfokeskuse konsultant üsna levinud muuseumi külastajat, kes kord, tutvunud ekspositsiooniga, hiljem muuseumisse ei naase. Kõnealune on siiski kursis sellega, mida Kappide majamuuseumis tehakse, sest ta kogub ja uuendab regulaarselt informatsiooni, mida edastab talle Suure-Jaani

omavalitsus. Ta tutvustab muuseumit turistidele, kes sisenevad Viljandi Turismiinfokeskusesse ja soovivad informatsiooni piirkonna vaatamisväärsustest või turismiobjektidest.

Kuna muuseum on seotud tugevalt muusika temaatikaga ja omab olulist rolli haridusvaldkonnas, siis intervjuerisin ka Suure-Jaani gümnaasiumi muusikaõpetajat, kes esindab kahte sidusrühma: muusika- ja haridusvaldkond. Tema kokkupuuted muuseumiga on üsna tihedad suveperioodil ning töö tõttu satub kõnealune muuseumisse eriti tihti kevadeti, kui korraldab õpilastele muusikaõpetuse tunde muuseumis. Puutumuses muuseumiga lähtub ta ühelt poolt oma isiklikust huvist muusika vastu, aga ka Riikliku Õppekava nõuetest.

Soovides mõista kohalike elanike kui muuseumi võimaliku sidusrühma ootusi, tegin ühe intervjuu kohaliku elanikuga. Muuseumiga on tal üsna tüüpiliselt kokkupuuted, eelkõige suveperioodil, Suure-Jaani muusikafestivali ürituste raames.

Lisaks intervjuerisin Kappide majamuuseumiga otseselt seotud muuseumi direktorit, et saada muuseumipoolset konteksti ja tausta, mis tööd kirjutades aitaks mõista Kappide majamuuseumi olemust.

Kuna olen kõigilt küsitletutelt saanud nõusoleku kasutada nende isikuandmeid akadeemilise uurimustöö analüüsis, siis toon uurimuses vajalikud andmed järgmises tabelis.

NR	Nimi	Sugu	Sünniaasta	Amet, kokkupuude muuseumiga ning viide tekstis	Elukoht	Intervjuu läbiviimise aeg ja koht
1	Angela Aru	N	1965	Viljandi Turismiinfokeskuse konsultant (turismiinfokeskus)	Viljandi	15.02.2016.a Viljandi
2	Anneli Kundla	N	1972	Suure-Jaani Kultuurimaja direktor (kultuurimaja direktor)	Suure-Jaani	09.03.2016.a Suure-Jaani
3	Kai Kulbusch	N	1946	Pensionär (kohalik)	Suure-Jaani	14.03.2016.a Suure-Jaani
4	Leili Kuusk	N	1959	Suure- Jaani valla avalike suhete juht ja valla ajalehe „Leole“ toimetaja (KOV)	Viljandi	11.03.2016.a Suure-Jaani
5	Merike Saaremets	N	1960	Kappide majamuuseumi direktor (muuseumi direktor)	Suure-Jaani	15.03.2016.a Suure-Jaani
6	Riina Mankin	N	1957	Suure- Jaani Gümnaasiumi muusika- ja klaveriõpetaja, kohaliku koori Ilmatar dirigent (muusikaõpetaja)	Suure-Jaani	10.03.2016.a. Suure-Jaani

Tabel 1. Intervjueeritute koondülevaade

Kolm inimest valimis, on sündinud, kasvanud ja õppinud ning elavad ka praegu Suure-Jaanis. Üks küsitletutest elab ning töötab Suure- Jaanis 1982. aastast ning nagu tabelist kajastub, kaks inimest elavad mujal. Enamus uuritavaid on käinud ja on tuttavad näituste ning muuseumi

tegevusega, kuigi muuseumis ei käida tihti. Küsitletud väidavad teadvat, mida sisaldab ekspositsioon ja nad on Kappide looga tuttavad.

4. VASTUSED UURIMISKÜSIMUSTELE

Järgnevalt analüüsin intervjuusid ning erinevate sidusrühmade seisukohti Kappide majamuuseumi suhtes. Tulemuste esitamisel võtsin aluseks uurimisküsimuste- põhise jaotuse:

1. Milline on sidusrühmade ettekujutus praegusest Kappide majamuuseumist?
2. Mida ootavad erinevad sidusrühmad muuseumilt?
3. Milline potentsiaal oleks Kappide majamuuseumil muutuda kogukonna muuseumiks?

4.1 Sidusrühmade ettekujutus tänasest Kappide majamuuseumist

Senised külastused ja kokkupuuted muuseumiga annavad intervjueeritutele hea ettekujutuse muuseumi tänasest rollist ja tegevusest, esimesena analüüsingi, milline on intervjueeritute ettekujutus muuseumist, kuidas seda kirjeldatakse ning kellele on muuseum oluline.

Muuseum kui süvamuusikakeskus

Kõik intervjueeritud peavad Kappide majamuuseumi olulisemaks tegevusvaldkonnaks muusikat. Esmasena seostub Kappide majamuuseum intervjueeritutele läbi süvamuusika, läbi Suure-Jaani muusikafestivali, mida korraldatakse Suure- Jaanis igasuviselt, nädal enne jaanipäeva. Kõik, mis majas on eksponeeritud ja ka maja ise, kogu interjöö, seda hinnatakse kõrgelt kui kultuuriväärtust, aga ikkagi läbi ajaloolise, Kappide muusikalise vaimsuse ja läbi täna toimuvate elitaarsete muusikaürituste. Kultuurimaja direktor märgib lakooniliselt, osundades muuseumile kui süvamuusikakeskusele:

„/.../ muusikast ja Kappidest päris erinev ikka ei sobi ju! (kultuurimaja direktor)

Ta jätkab oma kogetuga:

„Mul on üks mälestus, kui ma ei olnud veel siinse kultuuritöoga seotud. See oli üks esimesi „Salong ja muusika“ kontserte Kappide majamuuseumis ja esinejaks oli Vardo Rumessen. Et see õhkkond, mis seal tekkis, see oli selline ... täis vaimsust. Ja selliseid kontserte peaks seal korraldama, selle järel olen ma ka hiljem seal käinud, selle vaimsuse järel, aga ... teist nii võimast, vist mitte?!“ (kultuurimaja direktor)

Intervjuudest selgub, et muusika millega seostatakse muuseumi, on tihti just süvamuusika ning peamised muuseumis toimuvad üritused assotsieeruvad ennekõike Suure-Jaani muusikafestivaliga. Valla avalike suhete spetsialist rõhutab ilmekalt Suure-Jaani olulisust süvamuusika keskusena:

„Aga ma arvan, et nende vajadused peaksid saama kohapeal aegajalt mingisugust rahuldamist, et selleks et tarbida süvakultuuri, ei peaks alati inimene minema Tallinnasse. Tal peaks olema võimalus, oma kodukandis, saada osa millestki kvaliteetsemast, kui selline lihtsalt üks pidu lauluväljaku tüüpsuga!“ (KOV)

Piire ei seata muuseumi ja muusikafestivali sündmuste vahele ka siis, kui toimumiskoht asub mujal: gümnaasiumi aula, vene õigeusu või luteri kirik, kohvik Arturi Juures, Hüpasaare raba jne. Kõik küsitletud, välja arvatud Turismiinfokeskuse konsultant, mainisid intervjuudes muusikafestivali avakontserte Kappide majamuuseumis ja ERSO kontserte Suure-Jaani gümnaasiumis:

„Mulle on meeldiv, väga see — Kapi-päevade esimene, avakontsert, rahvas ei mahu muuseumisse äragi, liiga palju, aga ERSO koolimajas, on võimas, seal uus, akustiline saal ka nüüd ju!“ (kohalik)

Veel mainitakse muuseumit muusikakeskusena, kus korraldatakse kohaliku muusikastudio õpilastele klaverieksameid ja –kontserte:

„Ma arvan, et see maja on oluline ka nendele muusikaõpilastele, kes seal ju aeg-ajalt mängimas ju käivad. Sa saad võimaluse minna kuskile olulisse kohta ja mängida klaveril, mida on juba keegi kuulsus juba omanud.“ (KOV)

Lisaks märgitakse muuseumis toimuvate kontsertide puhul, et sobiva publiku hulga puhul on ruumid ideaalsed, loomaks sidet esineja ja kuulaja vahel. Süvamuusika keskuse toimimises on kande osa sidusrühmadel, kes kujundavad muuseumi praegust arengut ja kelle taotlused muuseumi tegevuste korraldamisel on olulised. Kergematest muusikavormidest ei räägi intervjuueeritute keegi või kui tuaksegi võrdlusi, siis eelarvamuslikult, kergemuusika kriitikana.

Muuseum kui kohaliku kultuurielu arendaja ja tutvustaja

Muuseum kui institutsioon ja vaatamisväärsus, on intervjuudes, klassikalises tähenduses, tagaplaanil. Teistest erinev on selles osas Kappide majamuuseumi direktori nägemus, kes näeb juba hoones tähendust, kuhu koondub Suure-Jaani kirikuküla kasvamine, arhitektuur ning Kappide dünastia Suure-Jaani kultuuriloos. Oluliseks peab muuseumi direktori ka muuseumis toimuvat Ajalooringi, mille teemad on alati seotud Suure-Jaani kandi ja kultuuriga. Samuti

külastavad muuseumi erinevad kohalikud koduloolased, kes tunnevad hästi kohalikku ajalugu. Muuseumi direktor märgib, et kohalik kultuurielu arendamine võiks olla aktiivsem, muuseum on selleks avatud:

„Kes iganes tahab siin midagi korraldada, sel on soe koht olemas! Kutsuda ma hästi ei oska.“(muuseumi direktor)

Mõned intervjuueeritavad teavad, et muuseumil on laiendatud giidiprogramm, kus külastatakse Suure-Jaani kirikut, kirikumõisa ja kalmistut, kus giid tutvustab ka Lehola Lembitu ja Suure-Jaani lugu ning avaneb võimalus tutvuda heliloojate Kappide elulooga terve linna kontekstis. Turismiinfokeskuse konsultant, eraldi, ei nimeta kultuurielu arendajat ja tutvustajat, küll aga mainib ta üldistavalt, kõigis muuseumi võimalikes tegevustes, kogukonna rolli olulisust.

Muuseum ja näitused

Muuseumi direktori sõnul on muuseumis korraldatud mõned näitused, kuid nende korraldamine on komplitseeritud seoses ruumipuudusega, samuti on madalad külastajanimbrid. Näituste temaatikana näevad erinevad sidusrühmad mitmeid erinevaid võimalusi. KOV näeb tarbekunsti ja kujutava kunsti näitusi ning erinevaid isikunäitusi. Kohalik elanik märgib käsitööd ja keraamikanäitusi, muusikaõpetaja toob näiteks fotonäituse. Konkreetselt räägib muuseumi direktor Põhja-Viljandimaa kindamustrite ja Vändra kihelkonna rahvarõivaste näitusest. Muuseumi direktori järgi on näituste ja ekspositsiooni vastu üldiselt huvi jahe, välja arvatud teatud sihtrühm õpetajaid, kes külastavad koos oma õpilastega muuseumi traditsiooniliselt juba aastakümneid, sealjuures ka näitusi:

„See oli Vändra rahvarõiva näitus, mis on täna Eesti rahvarõiva uurimise kõrgeim tase. Näituste saamine ja eksponeerimine on niisugune, tehniliste takistuste taga. Absoluutselt, pidevalt tahaksin näituseid ma, aga ... pakkumisi on, aga iga näitus maksab nii umbes tuhat, see ei ole odav. Kui ma sain tutvuse kaudu eelmisel aastal selle Vändra korraliku näituse, siis muidugi, kuigi huvi oli jahe.“ (muuseumi direktor)

Suure-Jaani Gümnaasiumi muusika- ja klaveriõpetaja kuulub ka sellesse sihtrühma, kes käib regulaarselt muuseumis oma õpilastega tutvumas ekspositsiooniga ja on ühtlasi kursis muude väljapanekutega.

Teadmine väljapanekust ja selle sisust on küsitletutel tulnud läbi kõrvaltegevuste: läbi muude (muusika) ürituste või seoses tööga ning näitusetevõist ei peeta hetkel niivõrd oluliseks.

Muuseum ja üritused

Enamustes intervjuudes siiski mainitakse muuseumis toimuvaid üritusi ning eriti just Muuseumiööd. Kultuurimaja direktori sõnul osalevad Muuseumiöö organiseerimises ka erinevad linna asutused: kool, raamatukogu, muuseum, kultuurimaja, muusikastudio. Laienenud organiseerijate ringi saab siinkohal nimetada konkreetse ürituse avardunud sidusrühmaks, suurem publik Muuseumiööl kätkeb endas mitmekesisemat, laienenud sihtrühma.

Samuti mainitakse üritustest veel koduloolisi lugemisi, vestlusringe ja Ajalooringi. Valla avalike suhete spetsialist ja kultuurimaja direktor teavad, et Suure-Jaani vallavalitsus on korraldanud muuseumis pressikonverentse ja vallavanem on seal vastu võtnud valla edukamaid ettevõtjaid, vestlusringide vastu tunneb huvi kohalik elanik.

Enamus vastajaid teab, et muuseumis toimuvate ürituste, näiteks luuleõhtu või salongikontserti puhul, on sobiva publiku hulga puhul ruumid ideaalsed, loomaks sünergiat esineja ja kuulaja vahel.

Muuseum kui turismisihtkoht

Muuseumist kui turismisihtkohast räägivad intervjuueeritavad perspektiivitundega, see tähendab, et tänast muuseumi ei nähta atraktiivsena turisti jaoks. Kohalik elanik märgib suurt publiku hulka Suure-Jaani muusikafestivali raames, liigitades selle muusika-, mitte turismihuviliseks külaliseks ja annab hinnangu turismi tänasest olukorrast:

*„Suvel, Kapi-päevadel on rahvast murdu, aga see on ju muusikainimene, mitte turist!
Turistid käisid siin vene ajal, bussidega surnuaias, praegu ei ole eriti kedagi näinud.“*
(kohalik)

Viljandi Turismiinfokeskuse konsultant nimetab koostööd minimaalseks infovahetuseks, millest ei piisa turismisihtkoha arendamiseks ja kommenteerib tänast Kappide majamuuseumi turismiobjektina järgmiselt:

“Meie suhe on tegelikult selline nagu kõikide turismiobjektidega siin Viljandis, et me alati kontrollime andmeid paar korda aastas enda andmebaasi jaoks, nad on „Puhka Eestis“ andmebaasis sees.”(turismiinfokeskus)

Turismisihtkohana ei ole Kappide majamuuseum ligimeelitav, Turismiinfokeskuse passiivse rutiini asetab Kappide majamuuseumi turismisihtkohana võrdsetele alustele teiste vaatamisväärustega.

Muuseum ja majanduslik hakkamasaamine

Erinevad intervjueeritud olid kursis muuseumi väikese eelarvega ning nägid, et toetus saab tulla omaniku – Suure-Jaani vallavalitsuse kaudu. Raha teenimist ei pea avalike suhete juht ka muuseumi esmaseks ülesandeks, nähes praktikas, et ainult piletirahaga ei ole võimalik sündmuste kulusid alati täies mahus katta, lisades teema lõpetuseks:

„Väga tugevat mõõka ei ole (muuseumi) peakohal rippunud!“ (KOV)

Väikese kõrvalpõikena küsisin kohalikul elanikul, pensionärikt, kuidas on tasakaalus pileti hind ja tema võimalused. Ta ei pidanud piletite hindasid kõrgeks:

*„Ei ole üle mõistuse, kui mulle esineja meeldib, siis pileti hinda ma ei vaata üldse!“
(kohalik)*

Finantssuhteid kohaliku omavalitsuse ja muuseumi vahel kommenteerib viimase direktor järgmiselt:

*„Nad teavad, et siia kulub rohkem raha, kui siit saab ja see neile ei meeldi, ma tean.“
(muuseumi direktor)*

Turismiinfokeskuse konsultant märgib, alarahastusest tulenevat, paratamatut inimressursi defitsiiti:

„Kõik, ses suhtes, et ka inimressurss taandub ju finantsressursile! Ja kui me täna oleme selles seisus, et mõned aastad tagasi riik vähendas oma osa turismikeskuste osas poole võrra? No mida!“ (turismiinfokeskus)

Pidevate kärbetega seoses muutub Turismiinfokeskuse tööruitiin, mis üha enam pärsib võimalust tegeleda erinevate siht- ja sidusrühmadega süvenenult, igauhega eraldi. Kappide majamuuseumi direktor on arvamusel, et erinevalt väikemuuseumidest, on suuritel muuseumidel ressursi piisavalt:

„Suured muuseumid tegelevad väga suure hooga selle muuseumipedagoogika ja kaasava tegevusega. Aga neil on ka tohutud võimalused (inim- ja finantsressurss), on inimesi selleks, et kõik küljed välja arutada.“ (muuseumi direktor)

Muuseumi sihtrühmad

Kõik küsitletud teavad, et Kappide majamuuseumi külastatavus, eelkõige ekspositsiooni osas, on madal. Muuseumi sihtrühmadena näevad hetkel intervjueeritavad ennekõike muusikahuvilisi inimesi. Kõige laiemalt jagunevad praegused muuseumi külastajad intervjueeritute järgi kolme rühma: 1) kohalikud elanikud; 2) kohalikega seotud külalised või endised elanikud; 3) kaugemalt üksikkülastajad ja grupid.

Kohalikest elanikest märgitaks intervjueritute poolt muuseumikülastajatena ennekõike muusikafestivali külastajat või muusikastuudio õpilast koos oma vanematega, aga ka tavakooli õpetajat koos õpilastega. Muuseumi direktor näeb, et külastajaid on kohalike elanike seast kõigist vanusegruppidest:

„Kogukonna elukaarde muuseum igal juhul kuulub, sellepärast, et inimese elukaar algab ju lasteaiast peale, ta käib siit läbi lasteaias, käib siit läbi koolis, siis ta kaob minema oma töö ja pereasju ajama ja siis pensionärina, ta jõuab siia tagasi.“ (muuseumi direktor)

Kohalikega seotud sihtrühmadest mainitakse külastajatena inimesi, kes on siit kaugemale elama sattunud või Suure-Jaani tuttavatele külla tulnud inimesi:

„Siis kokkutulekud, nagu sa isegi käisid oma akadeemiakaaslastega. Kes tuleb kaugelt Suure-Jaani, see tahab kogu kodulugu.“ (muuseumi direktor)

„Kui on tavaline eestlane, siis reeglina ta ei tea, kui on vanem eestlane, kellel on huvi kas muusika vastu või, kes on kuidagi Suure- Jaanist pärit või, kes on mingil moel seotud juuripidi selle kandiga, siis nemad teavad ja nemad küsivad. Ma ei tea, tõesti ei tea. Ma arvan, et see on võib-olla selline, esiteks see on selline, kes tuleb Suure-Jaani oma tuttavatele külla ja siis muuhulgas viiakse ta muuseumi, ma lihtsalt pakun, ma ju ei tea!“ (turismiinfokeskus)

Kaugemalt külastajatena mainitakse intervjuudes erinevaid pensionäride ühendusi, lihtsalt muusikahuvilisi või juhuslikke läbisõitjad. Turismiinfokeskuse konsultant märgib oma praktikast lähtuvalt Kappide majamuuseumi sihtrühmana üksikkülastajast turisti või õpilaste gruppe:

„Siis võib-olla selline, kes satub Suure-Jaani, ütleme, ta võtab siit meie juurest info, meil on aastaid selline infovoldik, kus on Põhja- Viljandimaa sees, sealhulgas ka Suure-Jaani ja vihjatud ka Kappide muuseumile. Ehk et ütleme, kui ta läheb selle järgi Põhja-Viljandimaad avastama, avastab Suure-Jaani, siis ta võib ka ilmselt sattuda muuseumisse. See oleks teine variant, kolmas, ma loodan, aga ma ei tea, et võib-olla mingid muusikahuvilised, või ütleme mõne muusika huviga õpetajaga klass, võib-olla need, ma pakun.“ (turismiinfokeskus)

Muuseumi direktor peab oluliseks isiklikke ja otsekontakte uute külastajate leidmisel. Näiteks märgib ta positiivsena taas-soojenevaid suhteid Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli õpetajate ja õpilastega, kes on hakanud jällegi külastama Kappide majamuuseumi:

„See oli siis esimene rühm, mille ta (Olustvere kooli õpetaja) siia kolme kuni viie aasta jooksul siia tõi.“ (muuseumi direktor)

Kokkuvõte

Praegu nähakse Kappide majamuuseumi kõige rohkem süvamuusika keskuse rollis, sest Kappide dünastia puhul on tegemist klassikalise muusika korüfeedega ja see määrab muusikastiili. Hetkel hoiab süvamuusika traditsioone kõige paremini kestlikuna muusikafestival, mis on muuseumis toimuv rahvarohkeim ja populaarseim sündmus ning see kujundab muuseumist ettekujutusi. Süvamuusika eelistamisel muuseumis kui muusikakeskuses, on suur osa ka sidusrühma taotlustel. Muuseumile kui muusikakeskusele, lisab aktsenti traditsiooniline muusikafestival, mis toimub igal suvel, nädal enne jaanipäeva ja mis on oluliseks tõmbenumbriks muuseumi valdavale sihtrühmale. Sidusrühmad peavad kõik muuseumi oluliseks ja sedastavad, et selle olulisus peitubki muusikas ja Kappide vaimsuses, mistõttu saavad vähem tähelepanu muud tegevused: näitused, üritused või muud muuseumitööga seotud teemad. Teadmine väljapanekust ja selle sisust on küsitlertul tulnud läbi kõrvaltegevuste: läbi muude (muusika) ürituste või seoses tööga. Muuseum, kohaliku kultuurielu arendajana ja tutvustajana, jääb tagasihoidlikult kommenteerituks, mis oleks kaasaegse museoloogia seisukohast oluline kogukonna muuseumi kujunemise loos Kappide majamuuseumis. Näitusetegevust ei peeta hetkel niivõrd oluliseks ja võimalikukski, viimast põhjendatakse ruumipuudusega. Majandusküsimustes sedastatakse, et muuseumi eelarve on väike ja piletirahaga oluliselt eelarvet ei suurenda. Pileti hind on külastajale sobiv, millest selgub, et see ei saa olla vähese külastatavuse aluseks, muuseumi teemad ja üritused pigem ei kõneta kohalikke.

Hetkel näevad intervjueeritavad muuseumi sihtrühmadena ennekõike väikest, muusika- ja kultuurihuviliste inimeste gruppi kohalike elanike seast. Kaugemate külalistena, nii üksikult ja gruppides, nähakse kohalike külalisi ning endiseid Suure-Jaani elanikke ning juhuturiste.

Vaadates Kappide majamuuseumi laiemat haaret ja tähendust, siis võib märkida, et muuseum eksisteerib tänu kõrvaltegevustele, seda peamiselt läbi muusikafestivali. Ekspositsioon ei ole esmane eesmärk Kappide majamuuseumi külastuseks, mis on iseloomulik paljudele muuseumidele. Kaasaegses, tegusas muuseumis, luuakse lisaväärtus uute rollide toel, mis publiku muuseumidesse meelitab.

4.2 Sidusrühmade ootused Kappide majamuuseumile

Järgnevas osas vaatlen milliseid rolle intervjueeritute poolt muuseumile antakse ning millised on erinevate sidusrühmade ootused muuseumile. Senised külastused ja kokkupuuted muuseumiga

on andnud intervjueeritutele hea ettekujutuse muuseumi tänasest rollist, siinkohal püüangi aru saada, millised oleksid nende ootused tulevikuks ja analüüsin neid.

Vastused põhinevad intervjuukava küsimustele: Millist rolli peaks üks muuseum üldse ühe kogukonna jaoks omama ja milliseid rolle antakse muuseumile tulevikus? Samuti küsisin, mida ootavad erinevad siht- ja sidusrühmad muuseumilt? Veel tundsin huvi, milliseid üritusi võiks muuseum tulevikus korraldada ja millised need üritused võiksid olla oma sisult? Lõpuks küsisin, milline potentsiaal oleks Kappide Majamuuseumil saada atraktiivseks turismisihtkohaks? Ootused muuseumile ja muuseumi ülesannetele on asetatud tähtsuse järjekorras.

Kultuurne vabaaja veetmise koht

Eelnevas peatükis selgus, et Kappide majamuuseumi ja Suure-Jaanit nähakse, üle-Eestilise, ajaloolise tähtsusega, vaimu- ja muusikakeskusena. Eeltehtud analüüsist on näha, et Kappide majamuuseumi kandev roll seisneb kultuursetes vaba aja veetmise kohas. Nagu öeldud, on viimase kujunemise põhjuseks Kappide perekonna muusikaline panus ja Kappide vaimsus ning seeläbi muuseumis ja selle ümbruses toimuvad muusikaüritused, ennekõike Suure-Jaani muusikafestival. Suure-Jaanit ja Kappide lugu muuseumis näevad kõik küsitletud olulise osana kogu eesti kultuuriloost. Küsitletud on oma vastustes suhteliselt konservatiivsed ja pragmaatilised ning nad ei maini selle teema kontekstis kuidagi kultuurset vabaajaveetmise koha tähenduse tõusu, samas kõigi teiste uute ja põnevate ootuste vahel peetakse oluliseks, et see oleks kestlik, et see roll ei kaoks.

Valla avalike suhete spetsialist on sõnastanud intervjuus muuseumile ootusi kõige täpsemalt, öeldes, et muuseum peab jätkama kultuursete, intiimsete vabaaja sündmuste toimumise kohana, kus saaks kuulata luulet või toimuksid klassikalise muusika salongikontserdid, nähes väikeses Kappide majamuuseumis teatud eeliseid:

„Luuletusi on raske lugeda tuhandelisele saalile, sellist väikest, õdusat ruumi eeldav üritus — luuleõhtu, sobib sinna küll.“ (KOV)

Muusikaõpetaja rikastab eelmist arvamust:

„Tahan öelda, et need kontserdid, võib-olla lähen ringist välja, aga need on tohutult südamlikud, sest selle määrab ära see ruum. Ta on intiimne, väike, kuulaja ja esineja lähedus on jube tähtis. Sa ei jää kaugeks pealtvaatajaks, vaid oled alati üks osa sellest, see mulle meeldib muuseumis.“ (muusikaõpetaja)

Sarnasel arvamusel on ka kohalik elanik, kes peab muuseumi ruume ideaalseks kohaks kohtumaks muusikute ja teiste kultuuri või avaliku elu tegelastega.

Muuseum kui turismisihtpunkt

Turistide kasvu tõusu muuseumis peavad kõik intervjueeritud oluliseks. Kohaliku omavalitsuse spetsialist viitab ka kohaliku tuntuse suurenemisele, tunnustavale suhtumisele, kui olulisele faktorile, mis aitaks muuhulgas kohaliku identiteeti tugevdada:

„Ja kuskil väljas teatakse, et ohh, ma olen kuulnud, et teil on, et te olete kuidagi nagu tegusad /.../“ (KOV)

Selleks, et Kappide majamuuseumist saaks atraktiivne turismiobjekt, eeldab Turismiinfokeskuse konsultant kombineeritud tegevusi muuseumide ja muude vaatamisväärsuste vahel, ta jagab konkreetseid näpunäiteid. Kuna muuseum pole üldjuhul turisti esimene valik, siis atraktiivsem oleks, tema sõnul, seda tutvustada läbi Suure-Jaani piirkonna: Lõhavere linnus, Suure-Jaani linn, järv ja kirik linnas, ning alles peale seda võiks turist jõuda muuseumisse. Ta võtab oma selgituse kokku lühidalt ja ratsionaalselt:

„Suure-Jaani võiks olla vaatamisväärsus — toode — Suure- Jaani pluss Lõhavere ja kui te siis saate Kappide muusemi sinna juurde keevitada, siis on sel asjal natuke jumet /... /“ (turismiinfokeskus)

Initsiatiivi selliseks tootearenduseks oodatakse siiski muuseumi poolt ning oma rolli näeb Turismiinfokeskuse konsultant eelkõige erinevate tegevuste ja pakettide tutvustamisel messidel ja teistel üritustel.

Muusikaõpetaja unistab Kappide majamuuseumist kui turismikeskusest, mööndes sarnaselt Turismiinfokeskuse konsultandiga, et sellist ülesannet muuseum üksi ei suuda lahendada. Ta näeb kunsti ja muusika nimel tegutsevaid lähikonna muuseume: Kappide majamuuseum Suure-Jaanis, Mart Saare majamuuseum Hüpassaares, Johann Köleri talumuuseum Lubjassaares, ühendatuna ühe esteetilise eesmärgi nimel, et saada ühise jõupingutusena koostöiseks ja atraktiivseks turismisihtpunktiks. Valla avalike suhete spetsialist sooviks koostöö laiendada kolmest eelnimetatud muuseumist kaugemale, haarates neljandana piirkonna olulisima turismisihtpunkti — Olustvere lossi ja tema tegevused, et siis ühise rindena konkureerida kõigi ülejäänud turismikeskustega suuremas mastaabis:

„/.../ kaasaarvatud Olustvere, ma arvan, et ei peaks kartma neid konkurentideks pidada, pigem vastupidi, sealt saaks nagu öeldakse, kasu lõigata, koostööd ühiselt tehes.“ (KOV)

Muuseumi direktor peab turismivaldkonna arendamist oluliseks ja selle eelduseks isiklike kontakte ja isikuomadusi. Kui eeltoodud sidusrühmad näevad piirkonna turismikeskuseks ühendatuna kolme-nelja muuseumit või vaatamisväärsust, siis muuseumi direktor laiendab veelgi koostööpartnerite ringi ja nende areaale:

„No üks mõte on liikvel, et moodustada nimetatutest: Kappide majamuuseum Suure-Jaanis, Mart Saare majamuuseum Hüpassaares, Johann Köleri talumuuseum Lubjassaares —sihtasutus siia kanti — kas siis Viljandi muuseumi all või hoopis laiemat, siis võetaks need pisikesed asjad kokku ja /.../ siis oleks katus ühine ja võib-olla siis jõulisemalt esindatus võimalik.“ (muuseumi direktor)

Kohalik elanik näeb turismisihtpunkti kujunemisel lähiümbruse väikemuuseumide ühinemist, et optimeerida kulutusi, tuues võrdlusena aktuaalse haldusreformi:

„Võib-olla peaks nad (Kappide majamuuseum, Mart Saare majamuuseum, Johann Köleri talumuuseum) kõik koos tegutsema, siis ühiselt saaks rohkem raha ürituste jaoks. No nagu praegu on see valdade kokkuliitmine, et kulud juhtimisele väheneks, siis peaks ju raha mujale jätkuma, tegutsemiseks?“ (kohalik)

Ka kultuurimaja direktor näeb visioonis Kappide majamuuseumit kui atraktiivset turismikeskust. Ta eeldab, et muuseum vajaks eraldi spetsialisti, arendajat, kes koostöös kolleegidega maakonna muuseumides, leiaksid terviklahendusi kogu regiooni muuseumidele. Perspektiivis peaks tekkima koordineeritud juhtimine ja tegevused regionaalsele muuseumivõrgule ning seeläbi areneks ka Kappide majamuuseum turismikeskuseks. Turisminduse arengu võtmena näeb kultuurimaja direktor erinevate muuseumide omandivormi ühtlustamist kogu maakonnas, et tekiks võrdsetel juriidilistel ja logistilistel alustel hallatavad institutsioonid. Ta toob väljakutsena helilooja Mart Saare majamuuseumi Hüpassaares, mis küll asub, sarnaselt Kappide majamuuseumiga, Suure- Jaani valla territooriumil, kuid mille omanikuks on hoopis Viljandi muuseum:

„Mitte üksi Kappide muuseumis (... ja Mart Saare muuseumis) ei ole see küsimus, vaid Viljandi maakonna muuseumides tervikuna.“ (kultuurimaja direktor)

Muuseum kui kasumit mitte-teeniv asutus

Tulles tagasi eelmise teema juurde, lisan siinkohal, et kultuurimaja direktor näeb visioonis, turisminduse arengu võtmena, lisaks muuseumide omandivormi ühtlustamisele, ka muuseumide majandusliku juhtimise ühtlustamist. Kõik intervjuueeritud leidsid, et muuseumil on kasin eelarve ja muuseumi esimene ülesanne ei olegi, sarnaselt paljude teiste kultuurivaldkonna tegevustega, teenida raha. Muusikaõpetaja argumenteerib:

„Ma lihtsalt loodan, et see side ei katke. Muideks ma pean tunnistama, et nõmedatel rahapuudustel, mida ma tunnen, et loksuvad kuklas, ma loodan, et kontserdid jääksid meile püsima. Seni kuni maailmas veel raha on, püütakse seda muusikafestivali elus hoida, see käib läbi vallavalitsuse.“ (muusikaõpetaja)

Küll aga eeldatakse, et muuseumi direktor aktiivselt kõnetaks võimalikke rahastajaid, muuhulgas ka erasektorit ja teisi sponsoreid. Muusikaõpetaja pakub lahendusena ka kohalikku omavalitsusse tööle võtta professionaalne projektide kirjutaja, et seeläbi muuseumile raha investeringuteks hankida. Täna väikemuuseumide seisuga kommenteerib ta ratsionaalselt:

„Millal hakkab muuseum kasumit tootma, ma üldse ei kujuta ette! Kuidas suudavad suured muuseumid jõuda nii kaugemale, et nad tõsiselt ennast müüvad. Me teame, et see on tohutu meeskonnatöö, mille taga on raha.“ (muusikaõpetaja)

Tema ootus muuseumi arenguks on peamiselt seotud Suure-Jaani arengu ja rahaliste ressursside paranemisega:

„Selle puhul, kas ta saaks olla üks kultuuriline keskus, on see, kuhu Suure-Jaani üldse edasi läheb. Kas ta jääb manduma erinevate rahaliste ressursside tõttu või tekib siia tervisekeskus, muusikute maja, millele on tehtud vinged projektid. Kui läheks käiku midagi säärast, et meil on üks, teine ja kolmas asi, mis töötab, siis on sellel muuseumil ka tulevikku.“ (muusikaõpetaja)

Valla avalike suhete spetsialist näeb võimaliku lahendina eestvedaja leidmist, kes toetaks nii omanikku kui ka muuseumi direktorit ja kes ühtlasi oleks tugev projektikirjutaja ja rahastuse leidja, hea suhtleja, kes juhiks ka kogukonda. Suure- Jaani vallal on, valla avalike suhete spetsialisti sõnul, ootus, et muuseum oleks jätkuvalt olemas, hoolimata sellest, et muuseumil on väikesed külastajanimbrid ning muuseum ei teeni kasumit. Lisaks sellele ta tõdeb, et eelarves pole võimalusi selleks, et realiseerida muuseumi kui kokkusaamiskoha rolli ja kutsuda muuseumisse külla kultuuri ja avaliku elu tegelasi vms:

„Et need inimesed, no ütleme külaline, esineja, kohalesõitmise raha vähemalt, peab olema ja tihti ka pigem rohkem. Mingi piletirahaga seda ära katta ei ole ilmselt võimalik, see kindlasti võiks olla üritus väikese (odava) piletiga, aga äratasuv ta ei oleks mingil juhul. Nende korraldamine ei ole siia maani ka kõneks saanud tulla, rahalistel probleemidel. Mitte, et keegi selle peale üldse ei oleks mõelnud.“ (KOV)

Muuseumi direktor peab vajalikuks majandustegevuse hoogustamiseks muuseumi nõukoja või muuseumi sõprade seltsi loomist. Oma tööülesannetest ja isikuomadustest tulenevalt, ei pea ta võimalikuks üksi ja pidevalt rahastajate otsimist:

„Siis ma olen ise kogenud, et ma pöördun ettevõtjate poole, siis nad kohe aitavad. See on siuke kaudne huvi ja valmisolek, aga selleks peaks siin olema mingi projektijuht, kes oskaks seda kuidagi ära kasutada, ma ei tea kuidas see käib. Ma ei saa ju pidevalt käia (raha) palumas, et tehke veel midagi ja tehke veel. Ei kõlba!“ (muuseumi direktor)

Lisaks selgub tsitaadist, et kui muuseum on küsinud kohalikele ettevõtjatele toetust, siis ka heal meelel muuseumi aidatakse. Muuseumil ei ole ühegi avaliku ega eraettevõttega alatist sponsorlepingut ja toetust küsitakse kaootiliselt, erinevate projektide raames.

Muuseum kui kohaliku identiteedi tugevdaja

Kappide majamuuseumi ja sellest lahutamatu muusikafestivalil nähakse intervjueritute poolt rolli ka kohaliku inimese identiteedi arendamisel. Kohaliku omavalitsuse intervjueritud ootavad muuseumi kaudu kohalike inimeste muusikalise harituse edendamist. Ka passiivse kultuurihuviga kohalikkude turgutab, avalike suhete spetsialisti sõnul, teadmine, et piirkonnas on sellised olulised keskused kui muuseum või muusikafestival:

„Ja see ilmselt mõjub inimeste sellisele eneseteadvusele ja kogukonna tundele, mingil moel. Ma olen seda põhiliselt täheldanud seoses muusikafestivaliga, et teatava uhkusega siiski öeldakse, et meil on selline.“ (KOV)

Ka kohalik elanik räägib Kappide majamuuseumist kui „meie muuseumist“, uhkustundega. Samas märgib kultuurimaja direktor, et kogukonna ja muuseumi side, vaimsus, võiks olla tugevamad. Ka valla avalike suhete spetsialist näeb muuseumi rolli aidata kogukonnal teadvustada oma olemust.

Muuseumi direktor arvab, et muuseum pakub üht osa või elementi inimese identiteedist, see annab uhkustunde ja võimaluse kutsuda kohalikul külalisi Kappide majamuuseumi. Samuti näeb ta muuseumis kogukondliku identiteedi kujundaja rolli, märkides muuhulgas, et igal kihelkonnalgi pole oma muuseumi:

„Ma tean, et see on mul võtta, et ma saan oma külalised siia kutsuda. Meil on siin muuseum! Täpselt see on kohalikele oluline. See on selge, muuseumi igal kogukonnal ei ole, Kappi ka mitte, see on kesse! Kui suurejaanilane vaatab väljaspoole, mujale maailma, siis ta võtab sellise külaliste vastuvõtmise näo, eks ju!“ (muuseumi direktor)

Muuseum kui kohaliku elu ja pärandi koguja ning säilitaja

Enamus intervjueritud mainivad muuseumi rollidena traditsioonilist kogumist, säilitamist, konserveerimist ja teadustööd. Samas oodatakse muuseumilt ühistegevust kogumise vallas ning selles nähakse muuseumi rolli kogukonna ühendaja ja käivitajana. Muuseumi direktor püüab kaasata kohalikke kogumisse perspektiivitundega, samas on aktiivne ka kohalik elanik ise:

„Ma ütleks, et see kaasamine juba toimub, on mõned asjad, mida inimesed ei taha kodus pidada ja nad ütlevad, et kas sa võtad? Mina võtan, sest kui nad teist korda tulevad ja näevad, et asjad on ikka siin, ei ole kuskile kadunud, midagi halba ei ole juhtunud, asi

toimib. Kaasamine, ses mõttes, et Ajalooringis ma räägin pidevalt, et kui teil kodus on midagi, mingi kastitais vanu pabereid. Ärge visake neid ära, vaid tooge siia!“ (muuseumi direktor)

Valla avalike suhete spetsialist näeb, et muuseum peaks kaasama kohaliku „elava mälu“, kes annaks oma teadmise ja suhtumise muuseumisse edasi ning inspireeriks nooremaid põlvkondi — lapsi ja lapselapsi. Sarnasel seisukohal on muusikaõpetaja, kes sedastab, et tänast noort kogumine veel ei huvita, aga vananedes tahaks ta oma mälestuse viia muuseumisse ja samas tõdeda, mida on muuseumisse enne teda kogutud. Muuseumi direktor unistab muuseumi laienemisest hoone teisele korrusele, et seeläbi parendada kogude hulka ning kvaliteeti:

„Kui ma saaks rääkida: „Nüüd on tuba valmis ja hakkame sisustama!“ Siis tuleks ligi need, kel on kogemusi või materjale ja valmidus kaasa rääkida, see mulle meeldiks. See on ju nende asi tegelikult, mitte minu üksi. Inimene on ju edev, alati tuleb inimest seestpoolt kõnetada ja kui ta on ise ka pildil (näitusel või ekspositsioonil), see kõnetab.“ (muuseumi direktor)

Eelnevad intervjueritute seisukohad kõnelevad, kui tähtsaks peetakse kohalike kaasamist kogumisel, milles muusikaõpetaja toonitab, et inimesed vajavad ennekõike muuseumipoolset initsiatiivi:

„Inimene ei mõtle nii, et ma võtan kätte ja viin oma mälestused ja teadmised muuseumile. Kui aga tuleks üleskutses!“ (muusikaõpetaja)

Oluline on kaasaegses museoloogias kaasamine üldiselt, mitte ainult kogumise kontekstis. Kaasava, kogukonna ja osaleva muuseumi eelduseks on algatusvõimeline, aktiivne muuseum.

Muuseum kui kohtumis- ja kokkusaamiskoht

Olulise muuseumi rollina tõusid esile intervjuudes teemad, mille saab koondada ühise nimetuse alla muuseumist kui kohtumiskohast, kus erinevatel teemadel kokku tulla ja arutleda. Näiteks arvab kohalik elanik:

„No meie muusikamuuseumis ei pea olema ainult muusika. Ehk kirjanik või riigikogulane, mis ei puuduta Kappe, /.../ oleks huvitav kuulata. Muuseum kui kohtumispaik, seda tahaks näha nii täna kui tulevikus.“ (kohalik)

Ka muusikaõpetaja toob näitena muuseumis koos käiva mõttekoja, mille eesmärk oleks edasi anda osaleja enda ettevalmistatud teemat või mõtteid, millest sünniks kogukonnale uus teadmine:

„ /.../ ta on sinna kutsutud kihvti asja arendama või kaasa rääkima või kuulama. Enesele tahtmatult saab kahest rollist tervikosa.“ (muusikaõpetaja)

Muuseumi direktor märgib muuseumit kokkusaamiskohana erinevatele mõttekodadele või seminaridele, mis võivad olla oma teemaarendustes nii emotsionaalsed kui ka ratsionaalsed. Tuletan meelde, et muuseumil ei ole alatisi sponsorlepinguid ja ratsionaalsete mõttearenduste all peab muuseumi direktor silmas just läbirääkimisi erinevate, nii avaliku kui ka erasektori rahastajate ja sponsoritega.

Muuseum ja näituste põhimõtted

Muuseumi oluliseks osaks peetakse intervjueeritute järgi näituseid. Valla avalike suhete spetsialist tõdeb, et püsiekspositsiooni naljalt korduvalt ei külastata ja muuseum vajab erinevaid tegevusi ja vahetuvaid näituseid, et püsida kestlikuna ning seeläbi toetada püsiekspositsiooni. Ta näeb muuseumi olulise rollina kaasata vahetuvate näituste tegemisse kohalikke elanikke ning kohalike isikunäituste korraldamist.

Kultuurimaja direktor näeb muuseumi visioonis atraktiivset, kaasaegset ekspositsiooni, hulga kõrvaltegevustega, kus inimesel on võimalus saada vahetuid kogemusi ja emotsioone. Samuti lisategevusi igale eale, mis ei tohiks sealjuures varjutada, just muusikamuuseumi eesmärke ja tema rolli. Kultuurimaja direktor näebki ainsana Kappide majamuuseumit, klassikalises mõttes, muuseumina ja liigitab selle järgmiselt:

„Aga Kappide muuseum on ju muusikamuuseum, see on temaatiline muuseum!“
(kultuurimaja direktor)

Turismiinfokeskuse konsultant toetab sarnast seisukohta, kus ekspositsioon, näitused ja muud tegevused peaksid olema atraktiivsed, aga põhinema siiski kogukonna initsiatiivil:

„/.../ toode peab igal juhul tulema ikka rohujuure tasandilt.“ (turismiinfokeskus)

Avalike suhete spetsialist sedastab:

„Näituse temaatikale pole vaja piire seada, peaasi, et ta seoks kogukonna /.../ isikunäitus, nukunäitus, mudelautod, tarbe- ja/või kujutava kunsti näitused, Suure-Jaani inimeste erinevad kogud.“ (KOV)

Erandina, peab kohalik elanik oluliseks, muuseumi püsiekspositsiooni erinevate osade või teemade baasil korraldatavaid rändnäitusi, mis tutvustaksid Suure-Jaanit ka kaugemal.

Näituste korraldamisel ja eksponeerimisel ei pöörata tähelepanu kuraatorile ja tema tõlgendaja rolli olulisusele kaasaegses muuseumis.

Tundmatud või vähem esinevad rollid

Muuseumi hariduslikku rolli, haridusprogrammide klassikalises, muuseumipedagoogika võtmes, tegelikult ei tunta. Kultuurimaja direktor pakub, et muuseum võiks korraldada koolitusi ka

täiskasvanutele ja kuna muuseumi ruumid eeldavad väikest gruppi publikut, siis avalike suhete spetsialist soovib korraldada näiteks eksponaatide maalimis- või joonistamisringe.

Muusikaõpetaja näeb muuseumi visioonis haridus- ja muuseumiõpet, tuues eraldi välja praeguse muuseumi direktori erialase, realiseerimata potentsiaali:

„/.../ selles mõttes, et haridusega seotud ta (Kappide majamuuseumi direktor) on ja võimeline andma huvitavaid tunde seal või ühesõnaga giidiks olema. Seda tuleb promoda. Me jääme selleni, et meil on 360 müüdnud piletit (aastas), see on üks pilet päevas!? Appi!“ (muusikaõpetaja)

Veel peab muusikaõpetaja oluliseks eestlaste kultuuripärandi tähtsustamist, tuues võrdlusena eestlastele võõrama, Olustvere lossi mõisakultuuri tutvustava tegevuse:

„Näiteks Olustveres, see on hoopis teine asi, krahv Ferseni mõisad, hoopis teine asi. See ei too meile seda kultuuripärandit, nagu seda on kunst ja muusika. /.../ see (kunsti- ja muusikahuviline) oleks minu meelest natukene teine sihtgrupp huvilisi, kui see, kes läheb mõisa klaasi puhuma.“ (muusikaõpetaja)

Muuseumi direktor peab oma intervjuus oluliseks, et muuseum aitaks noortel teadvustada muuseumis pakutavaid teemasid, et oleks koht, kus teha uurimistöid ning saada konsultatsioone piirkonna materiaalsest ja vaimsest kultuurist. Muuseumi direktor näeb muuseumi ühe võimalusena tulevikus korraldada muusikaringe, et anda algajatele näiteks klaveritunde, milleks on direktoril enesel vastav haridus. Ta toob esile muuseumi kui rahvustunde toetaja, toetudes Kappide tegevusele juba 19. sajandi rahvuslikus liikumises:

„Kui see rahvuseks saamine on Joosep Kapist alates tähtis olnud, siis sellest ei pääse me mitte kuidagi mööda.“ (muuseumi direktor)

Samuti on muuseumi direktor maininud muuseumi rolli kriitilise ja analüütilise mõtlemise toetajatjana:

„Muuseumi ja kultuuriloo tutvustamisel üritan inimesi haarata ja mõtlema panna, analüüsima ja kriitiliselt mõtlema üldse. Kaasa mõtlema ja kuidas see kõik juhtus.“ (muuseumi direktor)

Viimane toob esile ka muuseumikogude digitaliseerimise teema ning veebipõhiste andmebaaside kättesaadavuse muuseumis, mis on kaasaegse muuseumi rollikäsitlustes väga oluline teema. Valdonna eksperdina on muuseumi direktor tõstatanud ka muuseumi kui tõlgendaja rolli keerukuse:

„Ega Kapid ka sisuliselt enamusi ei kõneta, mis selle igava klassikuga peale hakata! Mul võiks olla roll, et näidata, et klassikas on niipalju toredaid ja huvitavaid asju, et see on tegelikult rikkam!“ (muuseumi direktor)

Muuseumit peetakse usaldusväärseks ja sealset teadmist usaldatakse, mitte keegi intervjuueritavatest ei sea viimaseid väärtusi kahtluse alla. Muusikaõpetaja iseloomustab nii maja kui ekspositsiooni järgnevalt:

„Väga väärtuslik on nende interjäär, toad. Väga väärtuslik on kogu see jutt, mis räägib üldse Kappide sugupuust, tegevusest, need asjakesed.“ (muusikaõpetaja)

Kultuurimaja direktor näeb perspektiivis muuseumis tegutsemas turismiinfopunkti, kust saaks kogu valla turismiobjektide kohta informatsiooni. Praegust seisust, kui infot saab kohvikust „Arturi Juures“, kommenteerib ta kriitiliselt:

„/.../ praegu annab kõrtsmik infot, põhimõtteliselt!“ (kultuurimaja direktor)

Muuseum seostuks aga professionaalsema info edastamisega ning muuseumi peetakse usaldusväärsemaks informatsiooni kandjaks ja vahendajaks.

Kokkuvõte

Oma ootustes näevad intervjueeritud Kappide majamuuseumis eelkõige kultuurset vaba aja veetmise kohta ja turismi sihtpunkti. Neid nähakse ka tulevikus läbi Kappide vaimuse ja läbi muusikafestivali. Sedastatakse hoone väiksust ja seoses sellega juhitakse tähelepanu võimalikele salongiüritustele: luuletund, kohtumisõhtu, klaveri- vms soolokontsert.

Intervjueeritud peavad perspektiivikaks muuseumit, mis tõmbaks ligi rahvast ja milles oleks piletid müüdud „täissaalile“. Siinkohal on peidus vastuolu, kus ühelt, on kultuur, mida pakutakse — elitaarne, aga teisalt soovib auditoorium laiemat, paindlikumat repertuaari. Tekib komplitseeritud olukord, milles sidusrühma ja auditooriumi ootused on erinevad, mis ohtlikult hägustab puutepunkte siht- ja sidusrühmade vahel ning kahandab muuseumi rolli olla kohaliku elu arendajaks, olla — kogukonnamuuseumiks.

Samuti loodetakse muuseumi kui turismisihtpunkti elavnemist, seda koostöös teiste muuseumide ja kombineeritult teiste turismiobjektidega. Muuseumi direktor toob esile ka muuseumikogude digitaliseerimise võimalikkuse ja veebipõhiste andmebaaside kättesaadavuse muuseumis, mis on kaasaegse muuseumi rollikäsitlemises kahtlemata oluline teema. Kõik intervjueeritud peavad muuseumit oluliseks identiteedi kujundajaks, muuseumi omamine ja sinna külaliste kutsumine on suurejaanilase auasi. Identiteedi kujundajana märgitakse ka kogumisse kaasamist ning koostööd üldiselt, muuseumi ja kohaliku vahel. Koostööks on olemas hea alus, sest muuseumi peetakse, nii sisult kui vormilt, usaldusväärseks. Kohalike kogumistösse kaasamine, koostöö ja usalduslik suhe osapoolte vahel viitavad Kappide majamuuseumis teataval määral kaasava muuseumi tunnustele. Edasise arengu perspektiivis nähakse kaasava, kogukondliku ja osaleva muuseumi kontekstis, täna tagasihoidlikku — muuseumi initsiatiivi.

Hariduse teemat peetakse ka oluliseks muuseumi edasiviivaks valdkonnaks, kuigi keegi ei käsitle haridusprogramme, selle kaasaegses, muuseumipedagoogika tähenduses. Küllaltki suurt tähelepanu osutatakse atraktiivsete näituste korraldamisele, tõdedes, et koos ekspositsiooniga saab muuseum tervikuna lisaväärtuse, samas ei tähtsustata kuraatorit kui näituse korraldajat ja tõlgendajat, kelle roll on oluline kaasaegses muuseumis.

Kõikide intervjueeritute arvates muuseum oma tulevikurollides üksi hakkama ei saa, muuseumi kestlikkuse eeldusena nähakse koostööd teiste muuseumidega, vajalikena märgitakse, seoses muuseumide omandi- ja juhtimisvormidega, koguni maakondlikke haldusmuutusi. Paljudes arutluskäikudes räägitakse ka juhtimise puudujääkidest kohalikul tasandil, mille lahendamises nähakse muuseumi olulisuse kasvu. Intervjueeritud olid ka ühel arvamusel, et muuseumi eelarve on kasin, aga muuseumi eesmärk ei peaks olema kasumit teenida, ta ei peagi üksi majanduslikult hakkama saama, vaid näitama üles aktiivsust majandusküsimustega tegelemisel, mis on osaleva muuseumi üheks tunnuseks. Muuseumil puuduvad alatised sponsorlepingud ja lisarahastust palutakse harva ning kaootiliselt, muuseumi direktori äranägemiselt, ühe või teise projekti raames.

4.3 Kappide majamuuseumi potentsiaal muutuda kogukonna muuseumiks

Viimase uurimisküsimuse alla koondan intervjuudest vastused küsimustele järgmistest teemadest: milline potentsiaal oleks Kappide majamuuseumil muutuda kogukonna muuseumiks ja mida oleks vaja teha, et kogukond oleks aktiivsena muuseumiga seotud ning kuidas kohalik kogukond ja muuseum saaksid teha koostööd? Kui kogukonna muuseumi eesmärk on piirkonna kogukonna areng, siis oluline on siin ka kaasava muuseumi eesmärk — saavutada kogukondade kultuuriline kaasatus (van Mensch, 2003). Mõisted on eesmärgilt erinevad, kuid sisult sarnased ja mõttekas on neid vaadata koos.

Muuseumi kogukond

Kõigepealt vaatlen kuidas on intervjuudes defineeritud kogukonda. Uurisin intervjuudes sidusrühmade määratlust kogukonnast ning vastustest selgub, et muuseumiga seotakse kahte erinevat kogukonda, keda intervjueeritud tihti enda jaoks ei erista ning räägivad tihti mõlemast korraga. Tooksin siinkohal siiski välja, et esiteks piiritlevad intervjueeritud kogukonna selle territooriumi ja elanike järgi. Kogukonda seostatakse mõistetega: kodu, naabruskond, küla, Suure-Jaani, vald, kihelkond; aga ka: kohalik, uus elanik, grupp, suurejaanilane. Eelnimetatud

märksõnade baasilt kujuneb intervjueeritute arusaam, kellele on kogukonnamuuseum oluline. Kohalik elanik defineerib:

„No kuidas ma ütlen, no kogukond on see kõik, need meie inimesed siin. Ja mida ühiselt nagu tehakse ja aetakse, see on, nagu moodustabki kogukonna, mitte et iga inimene ei aja eraldi seda asja, vaid ikka enamus võtaks osa ja see ongi kogukond /.../“ (kohalik)

Muuseumi direktor täiendab eelmist:

„Kogukond laiemalt, tundub mulle, on inimene, kes on siin pikemalt elanud või tahab siin elada. Ka uus elanik, kes tahab siin elada ja kokku moodustavadki kogukonna.“
(muuseumi direktor)

Teise kogukonnana on muuseumi ümber ka Suure-Jaani elanikuna võõras või kõrvaltvaataja, kuid kellel on huvi Suure-Jaani muusikakeskkonna või Kappide majamuuseumi vastu. Kultuurimaja direktor defineerib muusikahuvilise kogukonna liikmena ka eemalasuvad festivali korraldajad:

„Üks muuseumi toetaja ja sõber on ju Rahvusvaheline Artur Kapi ühing, kes on ju ka meie kogukonna liige, mõnes mõttes!?“ (kultuurimaja direktor)

Kogukonna muuseumi võimalikkus

Eelmises alapeatükis tõin esile intervjueeritute ootuse muuseumile, millel on kogukondlik tähtsus ning kus kohalik kogukond oleks aktiivses rollis. Muuseum on intervjueeritute meelest kohalikele oluline, vähemal või suuremal määral ning neil on huvi muuseumi käekäigu vastu. Muuseumi nähakse kui avatud kohtumispaika ja kohalikus identiteedis oluliste väärtuste kandjat. Ka muuseumi direktor näeb perspektiivis muuseumi olulise rollina kogukonna toetamist:

„Siis on üldse see, kuidas toimub toimetulek siin väikses kohas, kus me oleme. Äkki kohapeal elamises ja kohapealses kogemuses on oma tugevused, seda tuleb õppida väärtustama, kõigepealt aru saama, et siin on midagi erilist ja siis õppida seda hindama. Sa pead oma elu pisikeseks ja armetuks tihti, aga kui sulle öeldaks kõrvalt, (muuseumist) et selles on oma tähtsus, siis äkki muutud ise ka suuremaks ja tarbekamaks.“ (muuseumi direktor)

Kogukonna otsest huvi ja usaldust muuseumi vastu kommenteerib muusikaõpetaja järgmiselt:

„Sinna läheb puhkpillimees, tunneb, see on minu tuba. Sinna läheb Ilmatari laulja, tunneb, see on minu tuba. Sinna läheb ükskõik kes, sõjaveteran, kes tunneb, et Albert (Pettinen) oli tegija.“ (muusikaõpetaja)

Edasi muutub muusikaõpetaja murelikuks kogukondliku ajaloo ja pärandi säilimise pärast:

„Kui paljusid ta ühendab siis enam, kui sinna läheb keegi, kes teab, et oot-oot-oot, kes on Albert. Kui paljud Pettineni teavad? Üks põlvkond teab, aga järgmised ei tea tast mitte midagi /.../ (muusikaõpetaja)

Kogukondliku sidususe loojaks, läbi pärandi kogumise ja säilitamise, saaks viimase arvates olla aktiivne, kogukondlik muuseum:

„Tänast (vanemat) põlvkonda huvitab, mida koguda, mida kogujal oleks pakkuda kogukonna arengu, järjepidevuse ja identiteedi ja kestlikkuse nimel. Järgmisi põlvkondi huvitab aga tulemus — mida on kogutud, mida on kogukonna heaks tehtud! (muusikaõpetaja)

Kultuurimaja direktor tõdeb, et Kappide majamuuseumil on olemas kogukondlikule muuseumile vastav siht- ja sidusrühm, kuid nende vahel pole koostööd ning puudub ühendav ja arendav eesmärk. Sihtrühmana näeb ta kohalikku rahvast ja sidusrühmad fikseerib ta institutsionaalselt: Ilmatari selts, Kappide majamuuseum, Suure-Jaani kultuurimaja, Rahvusvaheline Artur Kapi ühing.

Kogukonna muuseumi võimalikkus seisneb Turismiinfokeskuse konsultandi arvates kogukonna ja muuseumi koostöös:

„Perspektiiv sõltub kohalikust tegijast, kui see (muuseum) atraktiivsemaks ei muutu, siis ta hääbub vaikselt. Sama on kogukondlikuga (kogukonna liige), kui inimene ise ei tee, siis suhe laguneb ja hääbub.“ (turismiinfokeskus)

Muuseumi direktor näeb, et muuseumi tähtsustumine, selle olemus, muutub kohalikule oluliseks läbi kriisiolukorra või kui miski muuseumit ohustaks:

„Siis keskmisele suurejaanilasele on kõik niisugused objektid, mida külaline vaatab ja tähtsaks peab, on tähtsad. See selgub näiteks siis, kui näiteks kiriku üks põles. Siis läks kohalik seltskond kõik paanikasse /.../ hakkas niimoodi raha üle kandma ja võttis igati sõna. /.../ Aga siis kui juhtub midagi, siis selgub, et see on tähtis. Ma arvan, et muuseumiga on umbes sama seis, et kui siin oleks mingi hetkeline paanika, tähendab, keskenduks siia, siis tuleks palju inimesi välja, kes ütleks, et oi-oi, ma hoolin sellest, mis siin toimub.

Mööda minna saab siit täitsa vabalt, nii et ei pane täheleegi.“ (muuseumi direktor)

Viimane tsitaat toetab hästi seda kogukondliku muuseumi ideed, et muuseum on vähemal või rohkemal määral oluline kohalikele elanikele argielus. Ehk siis mõte on selles, et kui muuseum jääb märkamatuks ja justkui ei ole kellelegi praegu oluline, ei tähenda, et ta tegelikult seda ei oleks, eriti kriisisituatsioonis.

Kogukondliku muuseumi eeldused

Kogukondliku muuseumi eelduste ja küsimusena nähakse peamiselt nelja teemat:

- 1) muuseumi tegevus ja kogukond on hästi juhitud;
- 2) kellelt tuleb initsiatiiv?;
- 3) muuseumi direktor on aktiivne eestvedaja;
- 4) kas toimib koostöö valla ja teiste piirkonna asutuste ja institutsioonidega?

Vaatlen loetelus nimetatud punkte lähemalt. Intervjueeritute järgi peaks nii muuseum kui ka kogukond olema hästi juhitud ja ühistegevusteks organiseeritud. Muusikaõpetaja ja kultuurimaja direktori ootustes on terviku moodustumine muuseumi ja kogukonna näol. Viimase eelduseks on nende arvates: kogukondliku keskuse koordineeritus, sünkroonne juhtimine ja kogukonna juhi võimekus end jagada erinevate siht- ja sidusrühmade vahel. Muusikaõpetaja ja kultuurimaja direktor nendivad, et kogukonna juhtimine peaks toimuma pigem ühiskondlikel alustel, mis võiks olla ülesandeks üksikule inimesele või mittetulundusühingule. Kultuurimaja direktor märgib võimaliku juhi rollis juba olemasolevat Ilmatari seltsi.

Kohalik elanik arvab, et juhirollis, kogukonna liikmena, võiks olla kohalik omavalitsus:

„Omavalitsus on juhtrollis, aga need on meie inimesed, meie keskel, see ongi ju üks kogukond!?” (kohalik)

Omistades kohalikule omavalitsusele kaks kogukondlikku (juht ja liige) rolli, eristub kohalik elanik ülejäänud intervjueeritute arvamusest.

Ka valla avalike suhete spetsialist näeb perspektiivis Kappide majamuuseumi kogukondliku muuseumina, mille võtmeisikuks nimetab ta kohalikku omavalitsust, mis muuseumi omanikuna saaks kogu maja viia sellisesse seisu, et seda saaks paremini kasutada. Jutt käib teise korruse tubade (Ilmatari ja Pettineni tuba ning avalik interneti punkt) väljaehitamisest ja seeläbi nii muuseumile kui ka kogukonnale lisaväärtuse loomisest. Samuti peab ta siin silmas kogukonna kaasamist kogumisse, et uutes ruumides ekspositsioone täiendada ja läbi koostöö parendada suhteid ja usaldust kogukonna ja muuseumi vahel.

Muuseumi direktor peab kogukondliku tunde süvendamiseks ja muuseumiga seotuse saavutamiseks oluliseks aga kogukondlase initsiatiivi:

„Aga selleks peaks kogukondlane olema nii aktiivne, et ta tuleks ja ütleks, mis tal vaja on. Muuseum saab koos kultuurimajaga paljudele asjadele vastata.“ (muuseumi direktor)

Ta nõustuks ka ise panustama kogukondlikku ühistegevusse, tingimusel, et leiduks nõuandjaid ja kaasaraäkijaid, jättes end siiski tagasihoidlikule, äraootavale positsioonile:

„/.../ kirglik!? Mina olen selle jaoks liiga vana, et sellist kirge tunda. Mul on kogemus, et kirega ei saa paljudega jutule, aga ma suudan kirega kaasa minna.“ (muuseumi direktor)

Kogukonna juhtimises peab muuseumi direktor oluliseks kohaliku omavalitsuse kui muuseumi omaniku rolli:

„Omanik (Suure-Jaani vallavalitsus) peaks oma vara käsutama ja oma visiooni selgelt välja ütleva!“ (muuseumi direktor)

Veel märgib ta kogukonna muuseumile olulisena siht- ja sidusrühmade produktiivset koostööd, arutelusid muuseumi, omavalitsuse ja teiste aktiivsete kogukondlastega — et kogukond sulaks tervikuks.

Paljud intervjueeritud toovad välja, et kogukonda, muuseum sealhulgas, peaks juhtima inimene, kes oleks karismaatiline, positsiooniga isik. Erinevatele seisukohadele jäädakse ses osas, kes võiks olla see konkreetne isik. Mitmed intervjueeritud näevad kogukonna muuseumi juhi rollis muuhulgas, ka ametisolevat Kappide majamuuseumi direktorit. Valla avalike suhete spetsialist näeb kogukondliku muuseumi edu eeldusena aktiivset kogukonna eestvedajat, kes ilmtingimata, ei pea tulema muuseumist:

„Tavaliselt taandub asi ikka ühe eestvedaja taha ja pigem, nojah see võib olla mistahes seltsi või ühingu liige. Üks aktiivne vedaja peab olema! Kui see aktiivne satub olema, piltlikult öeldes, see muuseumipidaja, siis on kõige parem, aga tihtipeale ta ei pruugi nii olla. /.../ ja suuresti on see ikka inimeste taga, laialt-öeldes, kui leidub üks „hull“, kes piisavalt panustab, siis kõik on võimalik.“ (KOV)

Sarnaselt sõnastab kultuurimaja direktor, et kogukondliku muuseumi ja kogukonna koostöö eelduseks on neid ühendav juht ning omal initsiatiivil põhinev ühis- ja kogukondlik töö:

„Palga eest ei kannata õieti midagi teha, huvi kodu vastu peab töötama.“ (kultuurimaja direktor)

Muusikaõpetaja toob esile, et aktiivse kogukonnamuuseumi initsiatiiv peab tulema muuseumist ja mitte ainult kogumise osas, vaid ka üldiselt, kogukondliku muuseumi kujunemisloos:

„Nii et see üleskutse tegelikult oleks üks väärt asi, see oleks täiesti omaette asi, kutsuda kokku need, kes teavad, kes tahaks tulla. See kogukond ei lähe ise pakkuma, kui ei tehta üleskutset. Inimene ei mõtle nii, et ma võtan kätte ja viin oma mälestused ja teadmised muuseumile.“ (muusikaõpetaja)

Muusikaõpetaja arvates peab muuseum leidma kontakti inimestega, muuseum peab ärgitama inimest tulema ja andma oma teadmised, mälestused, pildid jne muuseumile. Muuseum peab, viimase arvates, leidma huvilised, kes loovad, põhimõtteliselt — entusiasmil ja ühiskondlikel alustel töötava meeskonna, et koguda ja töötada materjalidega ja arendada ning juhtida kogukonda.

Kõik sidusrühmad ootavad kogukonnamuuseumilt tõhusat koostööd erinevate kohalike kultuuriasutuste, äri sektori, kohaliku omavalituse ja teiste muuseumide vahel. Muusikaõpetaja näeb kogukonna keskuseks Kappide majamuuseumi, mis võiks kujuneda või olla kujundatav kogukonna keskuseks ja kokkusaamiskohaks. Viimasega on eriarvamusel kultuurimaja direktor, kes teeb selget vahet kogukondliku muuseumi ja kogukondliku keskuse vahel ning näeb füüsilise keskuseks kultuurimaja hoonet, koos samas majas asuva raamatukoguga:

„/.../ kultuurimajas peaks olema need võimalused, mis on kogukonna arenguks ja kooskäimiseks vajalikud.“ (kultuurimaja direktor)

Muuseumi direktor nõustub viimasega, et kultuurimajal on ressursi rohkem, märkides oma intervjuus näiteks kultuurimaja suuremat (võrreldes Kappide majamuuseumiga) saali ning nendib, et kultuurimaja võiks olla ja jääda kogukonna füüsiliseks keskuseks.

Kokkuvõte

Intervjueeritud mõtestavad enda jaoks kogukonna kõige laiemalt valla territooriumi ja sellel elavate inimeste kaudu, sama baasilt seostub ka arusaam kogukondlikust muuseumist. Üllatuslikult defineeritakse kohaliku kogukonna liikmena (või viimasest lahus muuseumi kogukonnana), Suure-Jaanist kaugemal asuv, muuseumi tegevusega seotud muusikaühing. Muuseum on intervjueeritute meelest kohalikele oluline, isegi siis, kui seda argiselt ei külastata. Muuseum on kogukondlasele alati avatud, kuigi sidet kahe poole vahel hinnatakse nõrgaks, samuti ei märgata muuseumi kui kogukonna lähendaja ja arendaja rolli, mis on tegelikult kogukondliku muuseumi kujunemise eelduseks. Märgitakse muuseumipoolset kogukonna toetust, kuid see on pigem kogukondlase identiteedi kujundamise, mitte kogukonna muuseumi arengu visioon. Kogukondliku muuseumi kujunemise eeldusena ja sidemete tugevdajana näevad enamus intervjueeritud, et on vaja oskuslikku juhtimist ja karismaatilist juhti. Viimasele juhivad tähelepanu enamus vastajaid, kuid konsensust, kellelt tuleb või peaks tulema initsiatiiv, ei jõuta. Mõnede puhul kerkib juhina esile muuseumi direktor, mõnel mitte. Kohaliku omavalitsusega seotud intervjueeritud pidasid vajalikuks kohalike elanike enda initsiatiivi, muusikaõpetaja nägi initsiaatorina muuseumi ja kohalik elanik nägi suuremat initsiatiivivõtmise kohustust just omavalitsusel, et inimesi kokku tuua ning muuseumi juures kohaliku kogukonna muuseumit arendada. Muuseumi direktor eeldab kogukondliku muuseumi kujunemisloos kõigi nimetatud sidus- ja sihtrühmade koostööd, jättes enda isiku ja ameti siiski äraootavale positsioonile. Kogukonna ja muuseumi koostöö vormidena nähakse: pärandi kogumist ja säilitamist, eesmärgipärast tegevust, ühiskondlikel alustel toimivat koordineeritud juhtimist ja sidemete

tugevdamist. Muuseumipoolset algatatust kogukonna lähendamisel ja arendamisel, kogukonnamuuseumi loomise eesmärgil, otseselt ei märgita.

5. TULEMUSED JA DISKUSSIOON

Uuringu analüüsist saab järeldada, et Kappide majamuuseumi olulisim roll on süvamuusikakeskus. Kui toetuda kaasaegsele muuseumi definitsioonile, siis üks ülesanne — elamuse ja vabaaja tegevuse pakkumine — oleks muuseumil justkui täidetud. Süvamuusika keskuse rollile annab aktsenti tänapäeval toimuv traditsiooniline Suure-Jaani muusikafestival. Üritus on välja kasvanud heliloojatest Kappidest ning nende loomingust ning sellest on tingitud süvamuusikakeskuse tähtsus. Muusikafestivali võib tõlgendada Antoni Nicolau (2011) järgi, kui kaasaegse muuseumi arusaama olevikust ja seeläbi tekkivast mõistmisest, kuidas käsitleda heliloojaid Kappe minevikust, nende ajas. Teiste sõnadega, muuseum peab kõigepealt arvestama tänapäeva sotsiaalsete gruppide eelistuste ja soovidega, sest just neist lähtudes saab ta alustada ajaloolist diskussiooni oma potentsiaalse külastajaga (Nicolau 2011, Jungblut, 2011 kaudu). Süvamuusika kitsas nišis muuseum oma rolli täidab ja olemas on ka alus ajalooliseks dialoogiks, kuid siinkohal ilmneb ka vastuolu.

Uurimusest selgus, et muuseumi sidusrühma eesmärk on müüa pileteid „täissaalile“. Repertuaarivalik on kitsas, mille kujundab Kappide pärand, viimast jälgib ja toetab omakorda sidusrühm. Kontserdid on mõeldud süvamuusika kitsale ringile, arvestamata, et auditoriumi ootustes on soov, kuulata muuhulgas, ka muusika kergemaid vorme. Muuseum ei arvesta laiade auditoriumide maitsega, millega seoses kahaneb ka sihtrühm — muuseumi potentsiaalse publiku arv.

Enamus intervjueeritud sidusrühmade esindajaid soovisid süvamuusika keskuseks olemist hoida ning pidasid seda oluliseks suurejaanilaste identiteedi kujundajaks. Intervjueeritud olid kõik arvamusel, et muuseumi tänane eelarve on kasin ja erinevalt Runneli ja Pruulmann-Vengerfeldti (2012) viidatud tänapäevase muuseumi kasumi teenimise soovitusel, nõustuvad intervjueeritud pigem ICOM-i (2015) definitsioonis sätestatuga, et muuseum on üldsusele avatud alalise iseloomuga mittetulunduslik asutus (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:38; ICOM-i koduleht, 2015).

Intervjueeritud näevad muuseumi kogukonnana kõige laiemalt valla territooriumi ja sellel elavaid inimesi, kes jagunevad kaheks: muusika (ka muuseumi) suhtes ükskõiksed elanikud ja süvamuusikahuvilised elanikud, viimastele lisatakse veel kogukonnana eemalasuv süvamuusikahuviline publik. Seega, kitsamalt defineeritakse kogukond elukoha järgi, laiem

mõõde haarab nii kohaliku kui ka eemalasuva süvamuusikahuvilise inimese. Muuseumiga seostakse kahte erinevat kogukonda, keda intervjueritud alati enda jaoks ei erista ning räägivad tihti mõlemast korraga.

Selgus, et Kappide majamuuseum püüab kaasata kogumisse kohaliku kogukonna, siis Peter van Menschile (2003:9) toetudes, võib järeldada, et Kappide majamuuseumil on teatud osas, näiteks kogumine, kaasava muuseumi roll.

Domineeriv süvamuusika keskuse roll on muuseumi igapäevases tegevuses nii oluline, et muuseumi põhirollid: väljapanekud, näitused jms, jäävad taustale. Teadmine viimastest on küsitletutel tulnud läbi kõrvaltegevuste, läbi muude (muusika) ürituste või näiteks seoses tööga. Intervjuudest selgub, et muuseumile omastes tegemistes (v.a kogumine) on Kappide majamuuseum passiivses, äraootavas positsioonis. Peter van Menschi (2003:9) järgi teame, et kogukondlik muuseum on aktiivne, ta on kogukonna lähendaja ja arendaja (van Mensch, 2003:9). Kuna Kappide majamuuseum on tegevustes tagasihoidlik ja muuseumi sidusrühma ja auditooriumi ootused on erinevad, siis kahaneb muuseumil roll olla kohaliku elu arendajaks, olla — kogukonnamuuseumiks.

Oma passiivse ja äraootava positsiooni tõttu ei ole Kappide majamuuseumil, Runneli ja Pruulmann-Vengerfeldti (2012) poolt määratletud, osaleva muuseumi kui demokraatlikult võimustatud, võrdsetel partnerlussuhetel põhineva muuseumi rolli (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:34,35).

Kui muuseumi tänastes rollides ei nähta muuseumi klassikalisi rolle, siis sidusrühma ootustes seisukohad muutuvad. Sidusrühmade ootustest selgub, et Kappide majamuuseumil on väljavaated kaasaegse muuseumi erinevateks rollideks juhul, kui muuseum muutub oma tegevustes aktiivsemaks, näidates üles algatusvõimet. Tulevikus nähakse Kappide majamuuseumis kultuurse vaba aja veetmise koha kõrval samaväärsena turismi sihtpunkti.

Nagu eespool märgitud, peab Runneli ja Pruulmann-Vengerfeldti (2012) järgi kaasaegne muuseum teenima tulu ja meelitama endale külastajaid ning olema konkurentsivõimeline (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012:38). Sidusrühmad jäävad ka tulevikus rahaasjades ettevaatlikuks, nentides, et muuseum peaks näitama üles aktiivsust majandusküsimustega tegelemisel. Kappide majamuuseumi majanduslikku olukorda võiks parendada lepinguliste sponsorite leidmine ja muusikaürituste tihedam korraldamine ja repertuaari mitmekesistamine.

Kasumit teeniva ja konkurentsivõimelisena nähakse Kappide majamuuseumi eelkõige turismisihtpunkti raames. Turismisihtpunkti eeliseid mainivad kõik intervjueritud, tõdedes, et väikemuuseum üksikuna, oma kitsas nišis, pole kestlik.

Selleks, et jõuda auditooriumiteni, kes otseselt muuseumisse ei jõua, ei pea sidusrühmad oluliseks kaasaja muuseumide ees seisvaid väljakutseid seoses digitaliseerimise ja kogude veebipõhise kättesaadavusega (Runnel ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2012). Pärandi digitaliseerimine, kui avatud dialoog muuseumi ja auditooriumi vahel, on ainsana tähtis muuseumi direktorile.

Olulisena näevad visioonis kõik intervjuueeritud muuseumit kui kohaliku identiteedi kujundajat. Muuseumi sidusrühmade järgi on muuseum vähemal või rohkemal määral oluline kohalikele elanikele argielus, kuigi esmapilgul võib tunduda, et muuseumis on väikesed külastajanimbrid ning see ei ole kohalikele oluline. Intervjuudes selgub, et kriisiolukorras või olulises muutuses, tõstatuks ka muuseumi tähendus ja tähtsus.

Hariduse teemat peetakse ka oluliseks muuseumi edasiviivaks valdkonnaks, kuigi keegi ei käsitle haridusprogramme sellisena nagu see kajastub näiteks käesoleva töö teooriaosas — kaasaegse muuseumipedagoogika tähenduses (Purre, 2009).

Oma ootustes pööravad sidusrühmad tähelepanu muuseumi otsestele rollidele: näituste korraldamine, kogumisse kaasamine, ekspositsiooni uuendamine jne. Neid rolle nad nimetavad muuseumi lisaväärtuseks, mis toetavad püsiekspositsiooni. Tegelikult on siiski tegemist teoorias kirjeldatud, muuseumi kaasaegsete rollidega, milleta kaasaegsel muuseumil oleks raske konkurents püsida.

Kogukondliku muuseumi määratlus seostub koostööga: pärandi kogumine ja säilitamine jm eesmärgipärased tegevused ning sotsiaalsete sidemetega — identiteet — muuseumi ja kogukonna vahel. Muuseumit peetakse oluliseks, kuid sidet muuseumi ja kogukonna vahel nimetatakse hetkel nõrgaks või pigem nõrgaks. Kui uurida, kes peaks võtma initsiatiivi kogukondliku muuseumi kujunemisel, siis konsensust intervjuueeritud ei paku. Potentsiaalis nähakse kogukondliku muuseumi kujunemisel karismaatilist juhti, mõnede puhul kerkib juhina esile muuseumi direktor. Küsimus on eelkõige vastanduses, mis tekib vastutuse võtmises — kellelt peaks tulema toetus ja initsiatiiv kogukondliku muuseumi tekkeks. Kohaliku omavalitsusega seotud näevad idee rakendumises olulist rolli ühiskondlikus aktiivsuses ning kohalikes elanikes. Ülejäänud sidusrühmad näevad kogukondliku muuseumi algataja rolli kohalikus omavalitsuses või muuseumis. Kindlasti aitaks sellist komplitseeritud olukorda lihtsustada teadlik lähenemine kogukonna muuseumi rollile, mis oma olemuselt eeldab muuseumipoolset algatust oma piirkonna kogukonna arenguks (van Mensch, 2003:9).

Ka muude keeruliste olukordade ja väljakutsete lahendamiseks muuseumis, tasuks tähelepanu pöörata kaasaegse museoloogia seisukohtadele.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli uurida ühe Eesti muuseumi tähendust ja tähtsust Kappide majamuuseumi näitel. Vaatlesin täpsemalt mida tähendab muuseum oma sidusrühmadele ja kohalikule kogukonnale, millised on nende ootused ning kuhu muuseum võiks areneda. Uuring põhineb muuseumi sidusrühmade seisukohtade uurimisel, kuna nad mõjutavad otseselt muuseumi arengukäiku.

Kappide majamuuseum asub Suure-Jaanis ning on seotud heliloojate Kappide dünastiaga, muuseum keskendub heliloojate Kappide pärandi säilitamisele. Tegemist on väikese muuseumiga, mis on kohaliku omavalitsuse omandis ning kus on üks töötaja. Muuseumi külastajaskond on väike, kuid muuseumi kõrval toimuv suvine Suure-Jaani Muusikafestival toob kohale suurema publiku, kui on Suure-Jaani valla elanike arv.

Sidusrühmade ootuste kaardistamiseks kasutasin kvalitatiivset uurimismeetodit, mis toetas sidusrühmade seisukohtade põhjalikumalt uurimist ning nende seisukohtade variatiivsuse esile toomist. Uuring põhineb kuuel poolstruktureeritud intervjuul ning vaatluspäeviku materjalidel. Uurimisküsimustele vastuste saamiseks intervjuerisin sidusrühmade liikmeid kohalikest omavalitsusest, haridus-, muusika ja turismisektorist ning lisaks kohalike elanike esindajat. Töös kasutasin ka muuseumi direktoriga tehtud intervjuud, et mõista paremini kontekste ja muuseumipoolseid seisukohti.

Uurimusest selgus, et Kappide majamuuseum on, oma sidusrühmade järgi, hetkel oluline süvamuusikakeskus ning seda rolli nähakse olulisena ka tulevikus. Viimasele annab aktsenti traditsiooniline Suure-Jaani Muusikafestival. Kuna süvamuusika on suunatud kitsale ringile auditooriumist, siis seab see arengusuund ka muuseumi perspektiive tulevikunägemuse osas ning sidusrühmad teadvustavad potentsiaalseid publiku arve ja piletitulu. Süvamuusika keskuse rollist tulenevalt, näevad sidusrühmad tänast muuseumi konkurentsivõimetuna turismiturul. Kuna süvamuusika keskuse roll on sidusrühmade järgi olulisim, siis nende visioonis ei domineeri muuseumis muud traditsioonilised muuseumitegevused, mida kaasaja muuseumid kasutavad oma tegevuse laiendamiseks ning uute auditooriumide leidmiseks, alates aktiivõppekesksetest hariduskeskustest, kuni digitaliseeritud kogude või veebipõhiste näituste loomiseni.

Olulisena näevad kõik intervjueritud visioonis muuseumit kui kohaliku identiteedi kujundajat. Kuigi hetkel tundub muuseum kohalikele elanikele ebaolulisena, mida eriti aktiivselt ei külastata,

väidavad intervjuueeritud, et muuseumi tähendus on siiski oluline ning selle olulisus selguks kindlasti mõnes kriisiolukorras, kus kogukondlik tunnetus toetaks muuseumi aktiivselt. Seega, muuseumit peetakse oluliseks, kuigi (rutiinset) sidet muuseumi ja kogukonna vahel nimetatavad sidusrühmad hetkel nõrgaks või pigem nõrgaks.

Kogukondliku muuseumi kujunemise aluseks peavad sidusrühmad kaasamist ja osalust ning kohalike ja muuseumide vahelist koostööd piirkonna kultuuriajaloo kogumisel ja eksponeerimisel. Tugeva kogukondliku tähtsusega muuseumi loomise algatuse võtmise osas jäävad sidusrühmad erimeelsusele. Samuti ei leita konsensust vedavate, aktiivsete inimeste osas – kas algatus peaks tulema kohalikust omavalitsusest, muuseumist või peaks algatus tulema kohalike elanike endi seast?

Tulevikuperspektiivis antakse sihtrühmade poolt Kappide majamuuseumile mitmeid erinevaid ootusi: haridus-, muusika-, kogukonna- ja turismikeskus, muusikamuuseum, kogukonna muuseum, kokkusaamiskoht ning atraktiivsete näituste toimumispaik. Nii suur hulk tegevusi tooks muuseumi praktilises töös kaasa tegevuste suure killustatuse.

Uurimistöö käigus joonistusid erinevad, Kappide majamuuseumiga seotud kogukonnad ja siht- ning sidusrühmad, kes hüpoteetiliselt, koostöös muuseumiga, võiksid olla kohaliku kogukonna arendajaks ja muuseumi kestlikkuse tagatiseks. Edaspidi oleks huvitav vaadata ja uurida, mida kohalikud ja eemalasuvad elanike erinevad (siht) rühmad, ootavad Kappide majamuuseumilt. Laiemalt oleks võimalik uurida riikliku tasandi seisukohti väikemuuseumidest, et nende kultuurirolli kogu ühiskonna jaoks kaardistada.

SUMMARY

The goal of the master's thesis was to study importance of one Estonian museum to the local community and its future perspectives using the Home Museum of the Kapp Family. The study is based on study of positions of the interest groups of the museum, who are also able to directly influence development process of the museum.

The Home Museum of the Kapp Family is located in Suure-Jaani, and it is related to the composers Kapp dynasty and preservation of their heritage. It is a small museum belonging to the local government with one employee. The number of visitors is also small, however, the Suure-Jaani Music festival that grew from the topic of the museum attracts more visitors than the number of residents of the Suure-Jaani Parish. In modern museology museums are considered to have three important roles: an attracting museum, a participating museum and a community museum, which allow museums to survive competition and be sustainable. The study demonstrates that the Home Museum of the Kapp Family has features of an attracting museum.

In order to identify expectations of the interest groups, I used the qualitative research method, which supported a more thorough study of positions of the interest groups and bringing to the forefront variability of their positions. The study is based on six half-structured interviews and the materials of the fieldwork diary. In order to receive answers to the questions of the study I conducted interviews with members of the interest groups from the local government, education, music and tourism sectors and additionally with a representative of local residents. I also interviewed the director of the museum, in order to better understand contexts and position of the museum.

The study demonstrated that for its interest groups the Home Museum of the Kapp Family is a significant center of serious music, and that they believe that the role of the museum will be significant also in the future. The latter consideration is emphasized by the traditional Suure-Jaani Music Festival. Since serious music is directed at a small circle of people from the audience of consumers of culture, direction of its development is also related to the vision of the future of the museum, regarding which the interest groups consider potential number of visitors and revenue from tickets. Based on the role of the center of serious music, the interest groups view the museum as non-competitive in the modern tourism market. As the role of the center of serious music is the most important one for the interest groups, according to their vision, in the

museum there is no domination of other traditional museum activities or museum activities that are a part of approaches of the new museology, which focuses on expansion of the audience or educational tasks based on active studies.

With regards to the future perspectives, the interest groups express a number of different expectations: an education, music, community and tourism center, a music museum, a community museum, a meeting place and a place for organization of attractive exhibitions. Such large number of activities would result in a large fragmentation in practical everyday work of the museum.

Also, regarding the vision all respondents consider that it is important that the museum contributes to shaping the local identity and serves as an important culture institution of the community. However, at present for local residents the museum seems to be unimportant and the connection is evaluated as weak.

The interest groups believe that formation of a community museum must be based on attraction and participation, and on cooperation between local residents and museums in collection and exhibition of the history of culture of the region. Opinions of the interest groups regarding initiation of creation of a museum with a strong significance for the community differ. Also, there is no consensus regarding the leaders of this process – whether it must be initiated by the local government or by the local residents themselves, as both sides believe that the opposite side must be responsible for it.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aavik, J. (1969). Eesti Muusika Ajalugu. III osa. Kunstmuusika, Rahvusromantism. Stockholm: Eesti Lauljaskond Rootsis.

Aimla, K., Männiste, K. (2012). Muuseumid turismimaastikul. *Muuseum*,1:31,18-21. Kasutatud 17.05.2016.a

http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum_31.pdf

Annist, A. (2011). Otsides kogukonda sotsialismijärgses keskuskülas. Arenguantropoloogiline uurimus. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Carpentier, N. (2007). Translocalism, Community Media and the City. Centre for Studies on Media and Culture: Free University Brussels. Kasutatud 11.05.2016.a

<http://nicocarpentier.net/workpap/cemeso-07-translocalism.pdf>

Dummer, T. J. B., Cook, I. G., Parker, S. L., Barrett, G.A., Hull, A. P. (2008). Promoting and Assessing. Deep Learning in Geography Fieldwork: An Evaluation of Reflective Field Diaries. *Journal of Geography in Higher Education*, 32:3, 459-479. doi:10.1080/03098260701728484

Eesti Entsüklopeedia. Eesti A-Ü, kd 12. (2003). Peatoimetaja Raukas, A. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Eesti Nõukogude Entsüklopeedia, kd 4. (1989). Peatoimetaja Naan, G. Tallinn: Kirjastus „Valgus“.

Eesti Entsüklopeedia, kd 6. (1992). Peatoimetaja Kaevats, Ü. Tallinn: Kirjastus „Valgus“.

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. (2007). Kodanikuühiskonna lühisõnastik. Kasutatud 25.03.2016.a

<http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Kodaniku%C3%BChiskonna%20l%C3%BChis%C3%B5nastik.pdf>

Eesti muuseumihariduse sõnastik. (2015). Sõnastaja. Kasutatud 25.03.2016.a

http://www.muuseum.ee/uploads/files/Eesti_muuseumihariduse_sõnastik_2015.pdf

Eesti Rahva muuseumi koduleht. Eesti Rahva muuseum. Arengukava aastateks 2014- 2016. Kasutatud 25.03.2016.a

<http://www.erm.ee/et/Muuseumist/Dokumendid/Arengukava/2014-2016>

Eesti muuseumilugu - Eesti Muuseumide Infokeskus. (2015). Kasutatud 25.12.2015.a

www.muuseum.ee/et/ajalugu/

- Falk, J., H. (2009). Identity and the museum visitor experience. Walknut Creek, California: Left Coast Press, Inc. Kasutatud 13.05.2016.a
<https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=tNnjDhcziWoC&oi=fnd&pg=PA7&dq=IDENTITY+AND+THE+MUSEUM+VISITOR+EXPERIENCE&ots=NDpd8FKmOu&sig=xM>
- Gulyás, G. (2013) Kuidas tulla toime maailmakriisi uute väljakutsetega? Muuseum, nr 2 (34) 2013. Kasutatud 25.03.2016.a
<http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum34.pdf>
- Heliloojate Kappide majamuuseumi koduleht. Kasutatud 20.03.2016.a
<http://kappidemuuseum.suure-jaani.ee>
- ICOM-i muuseumide eetikakoodeks. (2006) International Council of Museums koduleht. Kasutatud 25.03.2016.a
<http://icom.museum/the-vision/code-of-ethics/>
- International Council of Museums koduleht. Kasutatud 06.11.2015.a
icom.museum/the-vision/museum-definition
- Johann Köleri kodukoht-muuseumi koduleht. Kasutatud 15.11.2015.a
<http://lubjassaare.weebly.com/>
- Jungblut, M.,P. (2011) Uurimistöö ajaloomuuseumides Luxembourgigi linna ajaloo muuseumi põhjal. Muuseum, nr 2 (30) 2011:5-9. Kasutatud 23.03.2016.a
<http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum30.pdf>
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Sotsiaalse analüüsimeetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu ülikooli ühiskonnateaduste instituudi õppematerjal. Kasutatud 13.01.2016.a
<https://sisu.ut.ee/samm>
- Lee, S. (2007). Vroom's expectancy theory and the public library customer motivation model. Library Review, 56:9, 788-796. doi: 10.1108/00242530710831239
- Lepik, K. (2014). Kuidas sihtrühmi ja sidusrühmi määratleda? P. Runnel (Toim), Osalus muuseumides. (lk 55-59) Tartu: OÜ Greif.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linni, M., Selg, J., Strömpl, J. (2014). Sotsiaalse analüüsimeetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu ülikooli ühiskonnateaduste instituudi õppematerjal. Kasutatud 11.01.2016.a
<https://sisu.ut.ee/samm>
- Lukas, T. (2013) Muuseum kui haridusasutus. Muuseum, nr 1 (33) 2013:12. Kasutatud 24.03.2016.a
<http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum33.pdf>

MacDonald, W. C. (2013). Curating the Composer: Preserving and Interpreting Our Musical Heritage Through Composer House Museums. Doktoritöö. Baylorigi ülikool, muuseumide osakond. Kasutatud 12.05.2016.a
<http://hdl.handle.net/2104/8911>

Muuseumipraktika koduleht. Õppematerjal. Kasutatud 12.04.2016.a
<http://ekamuuseumipraktika.weebly.com/>

Olustvere mõisa koduleht. Kasutatud 13.11.2015.a
<http://www.olustveremois.ee>

Purre, A. (2009). Muuseumipedagoogika pole lihtsalt „teeme midagi lastega”. Sirp, 13. november. Kasutatud 23.03.2016.a
<http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/muuseumipedagoogika-pole-lihtsalt-teeme-midagi-lastega/>

Rahvakultuuri Keskuse koduleht. Kasutatud 25.03.2016.
http://www.rahvakultuur.ee/s2/1783_11557_707_Loe_infovihikut_siin.pdf

Rahvusvaheline Artur Kapi Ühingu koduleht. Kasutatud 20.10.2015.a
<http://www.kappiyhing.ee>

Rahvusvaheline Artur Kapi Ühingu koduleht. Kasutatud 21.04.2016.a
http://www.kappiyhing.ee/muu_artiklid/eesti_vaimu_synniareaal.html

Raisma, M. (2009). Muuseumi mõte. Eesti muuseumide identiteedimuutustest 19–20. sajandil. Akadeemia 4, 774-796. Kasutatud 01.04.2016.a
http://www.muuseum.ee/uploads/files/Akad_2009_4_lk774-796_Mariann_Raisma.pdf

Riigikogu 19. juuni 2013.a seadus. Muuseumiseadus. Kasutatud 25.03.2016.a
<https://www.riigiteataja.ee/akt/110072013001>

Riigikogu 12. veebruari 2014.a otsus. Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 heakskiitmine. Kasutatud 23.03.2016.a
<https://www.riigiteataja.ee/akt/314022014002>

Runnel, P., Pruulmann-Vengerfeldt, P. (2012) Kui muuseumist saab sõnum osalevatele auditooriumitele. P. Runnel (Peatoim), ERMi aastaraamat 55. (lk 32-51) Tartu: OÜ Greif.

Runnel, P., Pruulmann-Vengerfeldt, P. (2014). Sissejuhatus. P. Runnel (Toim), Osalus muuseumides. (lk 7-11) Tartu: OÜ Greif.

Rätsep, A-K. (2015). Muuseumi ja kogukonna suhted – Saatse Seto muuseumi näitel. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, etnoloogia osakond. Kasutatud 21.01.2016.a
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/46850/R%C3%A4tsep_Anna-Kristina.pdf?sequence=1

Scott, C. (2002). Measuring social value. R. Sandell (Toim), Museums, Society, Inequality. (lk 41-55) London: Routledge.

Statistikaameti andmebaas. (2016). Kasutatud 20.01.2016.a
<http://pub.stat.ee/>

Suure-Jaani muusikafestivali koduleht. Kasutatud 20.10.2015.a
<http://muusikafestival.suure-jaani.ee/festivalist/>

Suure- Jaani muusikastuudio koduleht. Kasutatud 23.05.2016.a
<https://muusikastuudio.edupage.org/>

Suure- Jaani valla koduleht. Kasutatud 20.10.2015.a
<http://www.suure-jaani.ee/muuseumid1>

Temaatiline register - Eesti Muuseumide Infokeskus. Kasutatud 16.05.2016.a
http://www.muuseum.ee/et/muuseumid/eesti_muuseumid/by_theme

Toomet, K. (2010). Pilk Eesti kirjanike muuseumile. Muuseum, 1:27, 11-13. Kasutatud 17.05.2016.a
<http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum27.pdf>

Vabariigi Valituse 06. jaanuari 2011.a määrus nr 1 (2011). Põhikooli riiklik õppekava. Kasutatud 11.05.2016.a
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020>

Vabariigi Valituse 06. jaanuari 2011.a määrus nr 2 (2011). Gümnaasiumi riiklik õppekava. Kasutatud 12.05. 2016.a
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021>

Vaino, M. (2010). Isikumuuseumi koosseis. Muuseum, 1:27, 5-8. Kasutatud 16.05.2016.a
<http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum27.pdf>

Van Mensch, P. (2003). Museoloogia ja juhtimisteooria – kas vaenlased või sõbrad? Teoreetilised museoloogia ja muuseumide juhtimise praegused suundumused Euroopas. Amsterdam:Reinwardt Academie. Kasutatud 07.01.2016.a
http://www.muzeologija.lv/sites/default/files/mensch_museoloogia_ja_juhtimisteooria.pdf

Viljandi muuseumi koduleht. Kasutatud 13.11.2015.a
<http://www.muuseum.viljandimaa.ee/>

Visnapuu, T. (2010). Integreeritud kommunikatsiooni roll sihtrühmade kaasamisel Eesti Rahva Muuseumis. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. Kasutatud 21.11.2015.a
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15368/visnapuu_magtoo.pdf?sequence=5&isAllowed=y

- Võrk, E. (2010). Organisatsiooni muutused Eesti Rahva Muuseumi näitel. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. Kasutatud 21.12. 2015.a
<http://dspace.ut.ee/browse?type=author&value=V%C3%B5rk%2C+Elo>
- Watson, S. (2007). Introduction to part three. Identity. S. Watson (Toim), Museums and Their Communities (lk 269 – 275). London ja New York: Routledge. Kasutatud 11.02.2016.a
http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781134142989_sample_547739.pdf
- Watson, S. (2007). Museums and Their Communities. S. Watson (Toim), Museums and Their Communities (lk 1-23). London ja New York: Routledge. Kasutatud 27.03.2016.a
http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781134142989_sample_547739.pdf
- Õunapuu, P. (2010). Muuseumidest, heliloojatest ja heliloojate muuseumidest. Intervjuu Riina Roosega. Muuseum, 1:27, 14-18. Kasutatud 16.05.2016.a
<http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum27.pdf>

LISAD

Lisa 1. Magistritöö intervjuu kava nr 1

1. Kaardistan inimese enda suhte muuseumiga ning saan isiklikku konteksti

1. Kas olete käinud Kappide muuseumis? Kuidas meeldis? Mis on meelde jäänud?
2. Kust olete pärit, kaua Viljandis elanud?
3. Teie vanus või sünniaasta?

2. Kaardistan professionaalne suhte muuseumiga

1. Kas teate, kes seal käivad?
2. Kas võiksid olla eestlased, välismaalased?, kooligrupid?

3. Kuidas kohalik omavalitsus, turismisektor ja muuseum saaksid teha koostööd?

1. Kes astub sisse Turismiinfokeskusesse, kes on teie tavaklient?
2. Teie koostöö muuseumidega üldiselt?
3. Kuidas saaks toetada muuseumi turismisektor?

4. Mida selleks peab tegema, et inimesi meelitada, et motiveerida rohkem muuseumis käima?

1. Milline on üldiselt väikeste, kogukonna muuseumide perspektiiv?
2. Milliseid muuseumide eelistate oma soovitustes?
3. Kuidas arvate, et kogukond ja Kappide muuseum on omavahel seotud?
4. Kas Suure-Jaanile on Kappide muuseum oluline?

5. Mida oleks vaja teha, et kogukond käivitaks muuseumi?

1. Kogukondlikud üritused seoses muuseumiga?
2. Kas kasutate kombineeritud üritusi, et rahvast Viljandi muuseumidesse saada (näiteks Hansapäevade vms seoses)?

6. Kellele on vaja, kelle jaoks on Kappide majamuuseum üldse oluline?

1. Milline on teie arvates selle muuseumi perspektiiv
2. Mida te teate, millist infot omab turismiamet Kappide majamuuseumist
3. Kuidas toimub koostöö Kappide majamuuseumi ja teie vahel ja kelle initsiatiivil?
4. Kui tihti küsitakse turistide poolt Kappide majamuuseumi, kas turist teab kõnealusest midagi?
5. Millisena iseloomustate turisti, kes soovib külastada kõnealust muuseumi, milliseid lisaosade tal võiks olla (ööbimine, ajagraafik, emotsioon, kombineeritus teiste vaatamisväärsustega jne)
6. Kas kogukonnamuuseum/ kohalik elanikkond ja selle aktiivsus võiksid mõjuda positiivsemalt ka teistele sihtrühmadele?

Lisa 2. Magistritöö intervjuu kava nr 2

1.Kaardistan inimese enda suhte muuseumiga ning saan isiklikku konteksti

1. Kui kaua Te olete Suure- Jaanis elanud?
2. Kui vana olete?
3. Millised on Teie mälestused seoses Kappide majaga?
4. Milline on teie seos Kappide majamuuseumiga?
5. Kui tihti te käite Kappide majamuuseumis? Konkreetselt seoses väljapanekuga?
6. Millistel üritustel te olete osalenud?
7. Kuidas need üritused on teile meeldinud?
8. Millistel plaanite osaleda?
9. Mida te neist ootate?
10. Kas teate, mida muuseum pakub, mis teenuseid (kodulehel)?

2.Muuseumi tänane vaade

1. Kellele on muuseum oluline – praegu?
2. Millisena tundub teile Kappide majamuuseumi roll üldiselt?
3. Kogukond, kohalik omavalitsus ja muuseum, millised on teie arvates nende suhted?
4. Milliseid üritusi muuseumis korraldatakse?
5. Mida arvate sellest, et inimesed, kes ise muuseumis ei tööta, võiksid seal ise muuseumis neile meelepäraseid näitusi vms teha?

3.Kogukonna seos muuseumiga

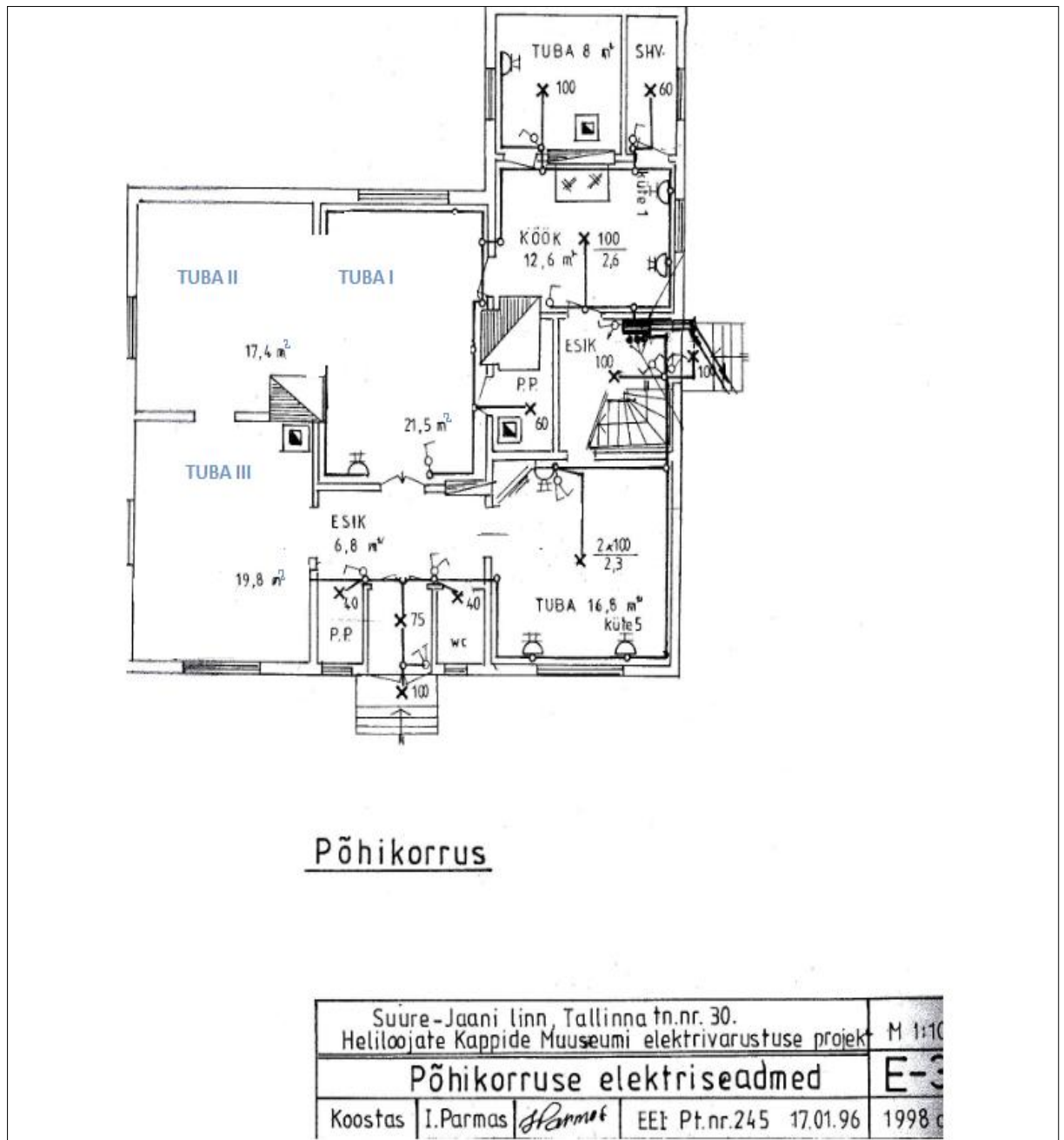
1. Mida tähendab Teie jaoks sõna kogukond?
2. Kas Helilooja Kappide Majamuuseumil on kogukonna muuseumi tunnuseid?
3. Millist rolli peaks üks muuseum üldse ühe kogukonna jaoks omama?
4. Millist rolli mängib Kappide majamuuseum kogukonna jaoks laiemalt?

4.Muuseumi tulevik

1. Milliseid rolle antakse muuseumile tulevikus?
2. Mida ootavad erinevad siht/sidusrühmad muuseumilt?
3. Millist rolli mängib muuseum tulevikus suurejaanilase jaoks?
4. Milliseid üritusi võiks muuseum tulevikus korraldada?
5. Millised need üritused võiksid olla oma sisult?

6. Milline potentsiaal oleks Helilooja Kappide Majamuuseumil muutuda kogukonna muuseumiks?
7. Milline potentsiaal oleks Helilooja Kappide Majamuuseumil muutuda turismihtkohaks?

Lisa 3. Kappide majamuuseumi põhikorruse plaan

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Peeter Mägi (23.06.1962), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Heliloojate Kappide majamuuseumi kohalike sidusrühmade ootused“, mille juhendaja on Agnes Aljas:

- 1) reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 2) üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartu, 28. mai 2016.a